Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 10 март
ПАЙШАНБА
№ 56 (4.252).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

ЧЎПОН «ТАРОЗИСИ» ИШГА ТУШДИ

БУ ЙИЛ РЕСПУБЛИКА ХЎЖАЛИКЛАРИДА 3 МИЛЛИОНДАН ЗИЁД, ЖУМЛАДАН 2 МИЛЛИОН 200 МИНГДАН ОРТИҚ ҚОРАКЎЛ СОВЛИҚ ҚЎЗИЛАЙДИ

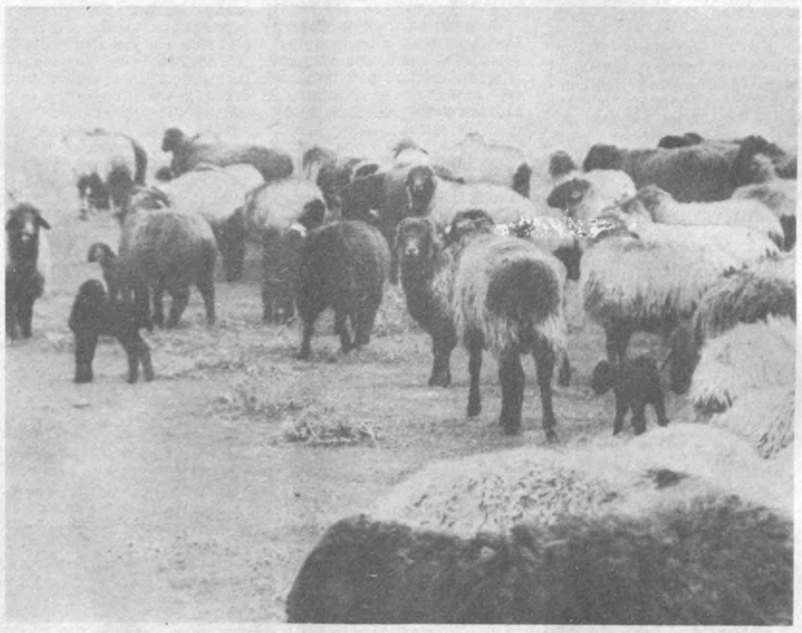

ОҚТОВ ЯЙЛОВЛАРИДА

Оқтов. Бу сўз айтилганда Бухарбой ҳаяжондан энтикиб тушади. Унинг учун Ватан ана шу маскандан бошланади. Тоғ ён бағирлари — чўпоннинг манзилгоҳи. Болаликда шодон ўтказган кунлари бир умр қалбида муҳрланиб қолган. Уни ана шу табаррук замин, тоғ кишилари вояга етказди, шу ердан бошлаб умр сўқмоқларига қадам қўйди. Ҳа, йиллар бўйи Бухарбойнинг ҳаётида рўй берган барча қувончу ташвишларга ана шу тилсимот — тоғ гувоҳ. У яйловлардан бахт излади. Саодат калити осонликча қўлга киритилмаслигини англаб етди.

Бухарбой Бахтибоев Оқтов солномасига ўзининг дастхатини қўшган ажойиб авлодга мансуб бўлганлиги билан фахрланади. Шектибой Сарсенбоев, Турдибек Байишев, Байтилов Абенов каби Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари, қўш юлдузли Жабай Балиманов сингари мард чўпонлар ана шу авлоднинг сарчашмаларида туришади. Ўтган хўжалик йили Бухарбойнинг ҳаётида ўчмас из қолдирди. Партия ва давлатимиз моҳир чўпоннинг меҳнатларини юксак тақдирлади: Б. Бахтибоев кўксида олий нишон — Ленин ордени порлади.

— Доҳиймиз номи билан аталган орденни кўкрагимга тақар эканман, ҳали кўп ишлашим керак, деган фикрга бордим, — дейди Бухарбой биз билан суҳбатда. — Бу мукофот фақат менга эмас, бутун совхозимиз қўйчивонларига бўлган эътибор намунаси. Ана шу ғамхўрликни оқлаш учун фидокорона тер тўкиш керак.

Шу кунларда Томди районидаги Жабай Балиманов номли совхоз яйловларига борсангиз, сафарбарлик гувоҳи бўласиз. Тоғ ўнгирлари кўклам қуёшида янада яшнаб кетган. Атрофга қўй-қўзиларнинг маъраши ўзгача файзу тароват бахш этмоқда. Чўпон «тарозиси» ишга тушди. Ёруғ дунёга кўз очган қўзичоқлар заминга оёқ тираб отарга қўшилмоқда. Демак, хирмонга барака кираяпти.

Алпеш ая ҳар қачонгидан бесаранжом. Ўғлининг ташвиши бошидан ошиб-тошиб ётганлигини дилдан ҳис қилади. Ҳар қалай, бу йилги қиш у қадар қиличини қайрамади. Бухарбойнинг айтишича, аёзли кунларга асралган озуқа анча тежалибди. Совлиқлар насл бериш фаслига тетик ва бардам етиб келибди.

Ҳализамон набираси Абдуғани келиб қолар. У машинада чўпонларга сув ташийди. Онаизор Абдуғанига иссиқ таомдан бериб юбормоқчи. «Болагинамнинг қорни очиб қолмаса бўлди, ахир ҳозир илик узилди пайт» — волиданинг ўйлаган ўйи шундай.

Бухарбой ишлаётган отарда 600 дан зиёд совлиқ боқилади. Бултур ҳар юз бош қўйдан 102 тадан насл олинганди. 300 та қўзи ўстиришга қолдирилди. Давлатга қоракўл тери топшириш плани ошириб бажарилди. Эришаётган ютуқларида мусобақадоши Алдажар Избосаровнинг ҳам улуши бор деб ҳисоблайди. Негаки ўзаро беллашган отарлар бир-бирларидан тажриба ўрганишади.

Ўн иккинчи беш йилликнинг режалари ҳар қачонгидан юксак. Моҳир чўпон етакчилик қилаётган отар аҳли ҳар юз совлиқ ҳисобига 110 тадан қўзи олиш мажбуриятини қабул қилган. Бу тиғиз, лекин амалга оширса бўладиган режа. Бухарбой ҳуда-беҳуда чираниб, ҳавойи рақамлар кетидан қувадиган чўпонларни ёқтирмайди. Гап миқдорда эмас, сифатда — унинг бу сўзни тез-тез такрорлаши бежиз эмас. Ҳа, СЖК препарати туфайли қоракўлчилик аҳволи жар ёқасига келган кунларни унутмайди. Яхшиям, адолат, инсоф деган тушунчалар бор бу дунёда. Сохта шуҳрат кетидан интилган бир гуруҳ кишилар тармоқни оғир аҳволга келтириб қўйишди. Айни пайтда ҳалол, тўғри ишлаган чўпоннинг меҳнати юзага чиқмаган дамлар бўлди. Буларнинг ҳаммаси эндиликда ўтмиш. Лекин кўксида Ленин ордени, Октябрь революцияси ва Меҳнат Қизил Байроқ орденлари порлаб турган Бухарбой Бахтибоев ҳамиша ҳушёр бўлиш кераклигини айтади. Ёмон одатлар яшовчандир — бундан доим огоҳ бўлиш лозим.

— Бу йилги илк нишона Бухарбойнинг отарида бўй кўрсатганлиги тасодифий эмас, — дейди ферма бошқарувчиси Тилов Қарибоев. — Негаки бу ерда совлиқларни қочириш нисбатан эрта ўтказилганди. Кунлар қизиб кетмасдан қўзичоқлар қувватга энса, тезроқ оёққа туради, янги отарлар барвақт шаклланади.

Ҳар бир тонг чўпон отарида дуркун қўзиларнинг кўпайиши билан бошланмоқда. Биз уларга ана шу серташвиш мавсумда муваффақият тилаб: «Хирмонингизга барака», — деймиз.

В. НОСИРОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ҚЎЙ КЕЛАДИ ҚЎЗИ БИЛАН

Ғафур Ғулом номли совхоз чорвадорлари Ғаллаорол районида қўзилатиш мавсумини биринчилар қатори бошлаб юбордилар. Совхознинг Наврўз Тўйжонов, Оқмирза Саидиев, Алибек, Мустақов, Ҳайдарали Нораллиев каби донгдор чўпонлари бош бўлган отарларда эришилаётган натижалар ҳар қачонгидан қувончлидир.

— Отаримизда 525 бош соғлиқ бор, — дейди бош чўпон Наврўз Тўйжонов. — Шу йилдан бошлаб оилавий пудрат усулига ўтиб ишлаяпмиз. Меҳнатни ташкил этишнинг энг маъқул йўриғи шу экан. Моддий манфаатдорлик таъминланган, юқори пировард натижага эришиш учун куч-ғайратимизни аямаяпмиз. Бу совхозга ҳам, хонадонимизга ҳам фойда келтираяпти. Қўйларни қишдан беталофат олиб чиқдик. Азамат чўпонларимиз Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси ўтадиган қутлуғ йилда ҳар юз совлиқдан 105 тадан қўзи олишга ваъда берганлар. Бошланиши чакки эмас: дастлабки натижалар зиммадаги мажбуриятни ошиғи билан уддалашимиздан далолат бераётир.

СУРАТЛАРДА: 1. Совхоз директори Шодиёр Сафаров ва бош чўпон Наврўз Тўйжонов янги туғилган қўзичоқнинг ҳолатини кўздан кечирмоқдалар. 2. Яйлов тўла қўй-қўзи.

А. МАМАДАМИНОВ, фотолари.

БИР ОЙ ЙИЛГА ТАТИЙДИ

«Қарнаб» давлат наслчилик заводи яйловларида ҳар йилдагига қараганда тўл мавсуми одатдагидан анча олдин бошлаб юборилди.

Халқимизда «Эрта эксанг, эрта ўрасан» деган мақол бор. Шунга амал қилаётган 2-бўлим бош чўпони Бўри Юсупов, 3-бўлим чўпонлари Ҳайдар Норбоев, Кенжа Қурбонов ва Мардон Нурматов отарларидаги қўйлардан дуркун қўзилар олина бошлади.

Тўрттала отарда ҳам қўзилатиш намунали ўтмоқда. Ҳозирги кунда 800 дан ортиқ совлиқ насл берди. Соғлом ва дуркун қўзилар ўстиришга қолдирилди. Бу иш кўзланганидан ҳам яхши бўлаяпти.

— Совхозда 56 та отар бўлиб, 4 тасида шундай тажриба ўтмоқда. Агар натижаларимиз қувончли бўлса, келгуси йилда бундай отарлар сони яна оширилади, — дейди совхоз зоотехниги А. Санаев.

М. МАҲМУДОВ,
«Советобод тонги» газетаси редактори.

ҚАЙТА ҚУРИШ ИДЕОЛОГИК ЖИҲАТДАН ТАЪМИНЛАНСИН

Қайта қуриш жараёнларини, рўй бераётган ижобий ўзгаришларни идеологик жиҳатдан таъминлаш шу куннинг долзарб вазифаларидир. Бу вазифалар КПСС Марказий Комитети 1988 йил февраль пленуми қарорларида ижодкор зиёлилар олдига кўндаланг қилиб қўйилди. Демократиялаш ва ошкораликни кенгайтиришда, халқнинг ташаббуси ва ижодиётини ривожлантиришда қайта қуриш жуда катта роль ўйнайди. Бугунги кунда қайта қуриш ҳар бир коммунистнинг партиявий иши, ҳар бир гражданнинг ватанпарварлик бурчи бўлиб қолишига сиёсий ишларнинг ҳамма воситалари орқали эришмоқ зарур.

Қайта қуриш маънавий ва маданий соҳаларда ҳам манфаатдорлик бўлишини тақозо этади. Бугунги кунда халқ руҳини мустаҳкамлаш, унинг қайта қуриш учун курашини қўллаб-қувватлашдан ҳам олийжаноброқ иш йўқки, ёзувчилар ва журналистлар, театр ва кино арбоблари, композиторлар, рассом ва архитекторлар ўз ижодларини ана шу ишга бағишлашлари керак. КПСС Марказий Комитети февраль пленуми йўл-йўриқларини амалга ошириш соҳасида олимлар, олий ва ўрта ўқув юртларининг, мактаблар ва ҳунар-техника билим юртларининг ходимлари олдида жуда катта ишлар турибди. Пленум материалларида партия ташкилотлари учун ниҳоятда кўп вазифалар белгилаб берилган, Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида муҳокама қилиниши лозим бўлган муаммолар олға сурилган.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси аъзолари ва аъзоликка кандидатларнинг ижодий союзлар, оммавий ахборот воситалари, идеология ва илмий муассасалар вакиллари билан бўлган учрашувларида шулар ҳақида сўз юритилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов республика ёзувчилари билан учрашувда КПСС Марказий Комитети 1988 йил февраль пленумининг, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети IX пленумининг якунлари тўғрисида сўзлаб берди. Қайта қуришнинг иккинчи босқичида республика партия ташкилоти ҳал қилаётган вазифаларга, республикани иқтисодий ва социал ривожлантириш проблемаларига катта эътибор берилди. Сўз усталари бўлмиш барча адиблар ҳаётга фаолроқ аралашишлари, социалистик жамиятни революцион тарзда қайта қуришда иштирок этишлари кераклиги таъкидлаб ўтилди. Идеология, сиёсий-тарбиявий ишларнинг форма ва методлари қатъий янгиланишни талаб қилади. Бу ишлар туб иқтисодийислоҳотлар ўтказишга, бутун жамият турмушини демократиялашга қаратилмоғи лозим. Партиянинг омма орасидаги сиёсий ишининг энг муҳим йўналишларидан бири интернационализм тарбияси бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. Турли соҳаларнинг интернационаллашуви билан бир вақтда миллий ўзлигини англаш ҳам кучайиб боради. Ёзувчининг проблемаларни ҳал қилишга вазминлик ва осойишталик билан ёндашуви, сиёсий етуклиги, интернационализм моҳиятини чуқур тушуна билиши унга интернационал тарбияни ҳам, миллий тарбияни ҳам ўзаро узвий боғлиқликда олиб боришни кучайтириш учун бой материал беради.

Пахтачиликни ривожлантириш, Орол денгизини сақлаб қолиш, демография вазияти ва бошқа долзарб, етилган масалалар ҳақида ҳам ошкоралик руҳида сўз юритилди.

Р. Н. Нишонов ёзувчиларнинг республикамиз турмушининг турли томонларига оид кўпгина саволларига жавоб қайтарди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси Ғ. Ҳ. Қодиров Ўзбекистон театр жамияти вакиллари билан учрашди.

Журналистлар билан учрашувда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев нутқ сўзлади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси аъзолари ва аъзоликка кандидатлар Т. А. Алимов, П. В. Догонкин, А. С. Икромов, В. Н. Лобко, М. Ҳ. Холмуҳамедов, Ҳ. А. Алимова ижодий союзларнинг вакиллари — рассомлар, архитекторлар, кинематографиячилар, композиторлар билан, олий ўқув юртлари ва техникумлар партия ташкилотларининг секретарлари, Ўзбекистон Фанлар академиясининг олимлари билан учрашдилар.

(ЎзТАГ).

ЯНГИ ЦЕХ

Қамаши райони марказида қурилган уруғлик чигитни туксизлантирадиган цех дастлабки маҳсулот — юқори сифатли уруғлик чигит тайёрлаб берди. Цех йилига етти минг тоннадан кўпроқ уруғлик тайёрлаш қувватига эга. Бу эса Қашқадарёнинг қўриқ ерларида 140 минг гектар ерга чигитни уяларга аниқ миқдорда экиш учун етарлидир.

Янги цех тажриба-саноат цехи ҳисобланади. Линтни ажратиб олиш учун бу ерда юқори унум билан ишлайдиган машиналар ўрнатилган. Алоҳида корпусда уруғлик чигит дориланади. Бу ерда ўрнатилган механизмлар қўл меҳнатини бутунлай истисно этади. Цех деҳқонлар чигитни уяларга аниқ миқдорда экишга тўла ўтишларига имкон беради.

СССР Олий Совети Президиумида

Давлат турмушини қайта қуриш ва демократиялаш шароитида Эстония ССРдаги ижроия органларининг Советлар ва аҳоли ҳузуридаги, депутатларнинг сайловчилар ва меҳнат коллективлари ҳузуридаги ҳисоботлари тўғрисида

СССР Олий Совети Президиумининг мажлисида давлат турмушини қайта қуриш ва демократиялаш шароитида Эстония ССРдаги ижроия органларининг Советлар ва аҳоли ҳузуридаги, депутатларнинг сайловчилар ва меҳнат коллективлари ҳузуридаги ҳисоботлари масаласи кўриб чиқилганлиги илгари хабар қилинган эди.

Қабул этилган қарорда таъкидланадики, Эстония ССР халқ депутатлари Советлари партия XXVII съездининг ва КПСС Марказий Комитети кейинги пленумларининг қарорларига амал қилиб, социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш, давлат ва жамоат турмушини қайта қуриш жараёнини чуқурлаштириш, демократиялаш ва ошкоралаштириш вазифаларини амалга ошириш соҳасидаги ишларни сабот билан кучайтириб юбордилар. Республика экономикасида ижобий ўзгаришлар рўй бермоқда, ишлаб чиқариш ҳажмлари ошмоқда, меҳнат унумдорлиги кўтарилмоқда. Социал соҳани ривожлантириш юзасидан кенг кўламли иш олиб борилмоқда. Йил сайин белгиланган режалар муттасил бажарилмоқда, аҳолини уй-жой билан таъминлашда юксак даражага эришилди.

Советлар фаолиятидаги ишчанлик ошди. Улар жамоатчилик фикрини тўлиқроқ эътиборга ола бошладилар. Ижроия органларининг Советлар ва аҳоли ҳузурида, депутатларнинг сайловчилар ва меҳнат коллективлари ҳузурида ҳисобот бериш шакллари ва усуллари такомиллаштирилмоқда.

Шу билан бирга, республика Советлари, уларнинг ижроия органлари, депутатлари фаолияти ҳали қайта қуриш талабларига жавоб бера олмайди, муносиб кўлам ва теранлик касб этгани йўқ, меҳнаткашларнинг энг зарур талаб-эҳтиёжлари ва манфаатларини қондиришга етарли даражада қаратилгани йўқ. Лениннинг сайлаб қўйилган органларнинг, мансабдор шахсларнинг иши ҳамма учун ошкора бўлсин, омманинг кўз ўнгида қилинсин, деган талаби амалда тўла-тўкис рўёбга чиқарилмаяпти.

Ижроия органлари ва депутатларнинг ҳисобот бериши соҳасида вужудга келган практика юксак талабчанлик ва масъулиятни қарор топтиришнинг таъсирчан воситаси бўлиб қолмаганлиги қаттиқ ташвиш туғдирмоқда. Бу практика ижроия органлари ва депутатлар фаолиятидаги камчиликларни, айниқса саноатдаги, қишлоқ хўжалигидаги, қурилишдаги самарадорликни ошириш резервларидан фойдаланиш соҳасидаги камчиликларни тугатишга, республикада социал соҳани, маданий ва маънавий турмушни янада ривожлантиришга унчалик кўмаклашмаётир. Ўтган йили 27 та корхона маҳсулот етказиб беришга оид шартномавий интизомни бузишга йўл қўйди. Кўпгина корхоналар халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш, уларнинг сифатини яхшилаш ва турларини кўпайтириш юзасидан белгиланган топшириқларни бажармаяпти.

Республиканинг агросаноат комплекси суст ривожлантирилмоқда. Тупроқларнинг унумдорлиги, деҳқончилик маданияти секинлик билан оширилмоқда. Паст рентабелли хўжаликлар камаймаяпти. Гўшт етиштириш соҳасида нохуш аҳвол вужудга келди.

1987 йилда чорва ва паранда харид қилиш топшириқларини уддалай олмаган хўжаликлар кўпайди. Бу ишда гражданларнинг ва корхоналарнинг ёрдамчи хўжаликлари ролига етарли баҳо берилмаяпти.

КПСС XXVII съезди белгилаб берган Уй-жой программасини бажариш учун Советлар ва уларнинг органлари ҳали кўп иш қилишлари керак. Республикада 43 мингдан кўпроқ оила ва ёлғиз граждан уй-жой шароитлари яхшиланишига муҳтож, 50 мингдан зиёд оила путурдан кетган уйларда яшаб турибди.

Маданият ва соғлиқни сақлаш муассасаларининг моддий-техникавий базасини мустаҳкамлаш масалаларига ҳам жиддий эътибор берилиши керак. Кўпгина поликлиника ва амбулаториялар бир амаллаб мослаштирилган ва ҳатто авария ҳолатидаги биноларга жойлаштирилган. Клубларнинг қарийб ярмиси капитал ремонт қилиниши зарур. 642 та кутубхонадан атиги 89 тасида ўқув зали бор.

Советлар ичкиликбозликка, самогон қилишга қарши кураш, жамоат тартибини мустаҳкамлаш каби кескин муаммоларга мутлақо етарсиз эътибор бермоқдалар.

КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Советининг «КПСС XXVII съезди қарорлари асосида социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш учун халқ депутатлари Советларининг ролини янада ошириш ва масъулиятини кучайтириш тадбирлари тўғрисида»ги қарорини республика Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети, министрликлар ва идоралар унчалик қатъият билан турмушга татбиқ этмаяптилар.

Республикада сайлаб қўйилган ҳар бир орган, мансабдор шахс, Советларнинг депутатлари сайловчилар ва меҳнат коллективлари олдидаги ўз масъулиятини ҳамда уларга тобелигини тўла-тўкис ҳис этадиган вазият ҳали ҳам вужудга келтирилмаган.

(Давоми 2-бетда).

ТАЖРИБАНИ ҚЎЛЛАНИБ

Олий маълумотли агроном Эргашбой Йўлдошев бир неча йилдан бери 3-бригадага раҳбарлик қилади. Коллективни моҳирона бошқариш, юқори ҳосил етиштириб, план ва мажбуриятларни муваффақиятли бажаришда назарий билимлари унга катта ёрдам бераяпти. Гектарлар самарадорлиги ортиб, топшириқлар мунтазам уддаланмоқда. Шу боисдан яқинда бригада даласида колхоз сабзавоткорларининг семинари ўтказилиб, уларнинг иш тажрибалари чуқур ўрганилди.

Аҳил коллектив бу йил 8 гектар майдонда эртаги карам парваришлашни, гектаридан 250 центнердан ҳосил кўтаришни мўлжаллаган. 3 гектарда плёнка остида ниҳоллар барқ уриб ўсаяпти. Айни пайтда кўчатлар очиқ майдонларга кўчириб ўтқазилмоқда. Бу ишларни бажаришда Абдусаттор Мусабоев, Зиёвуддин Камолов, Абдураҳим Мўминов, Фароғат Аҳмедова каби моҳир сабзавоткорлар фаоллик кўрсатмоқдалар.

Наманган районидаги Тельман номли колхоз — сабзавотчиликка ихтисослаштирилган йирик хўжалик. Меҳнат аҳли ҳар йили область маркази аҳолисига ва умумиттифоқ фондига кўплаб нознеъматлар етказиб бераяпти.

— Барча майдонларни ўтган йили кузда ўғитлаб, сифатли ҳайдаб қўйгандик, — дейди бош агроном Фахриддин Бобоназаров. — Экиш учун пушта ҳам олинди. Беш йилликнинг учинчи йилида 156 гектар майдонда эртаги карам ўстириш белгиланган. Декабрда плёнка остида уруғ сепилди. Бир текис кўчатлар олиниб, агротехника қоидалари асосида парваришланди. Шу кунларда ёш, дуркун ниҳоллар очиқ майдонларга кўчириб ўтқазилаяпти.

Колхозда экиш-тикиш ишлари аниқ тадбирлар асосида, уюшқоқлик билан олиб борилаяпти. Бригадалар ўртасида Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига социалистик мусобақа тобора қизитилмоқда. Кўкламги ишларни оби-тобида бажаришда Эргашбой Йўлдошев, Бойдада Бурхонов, Жўра Сатторов, Отахон Жўраев, Жўра Турғунов, Отахон Расулов бошлиқ коллективлар илғорлик қилишаяпти. Хўжаликда эрта-индин дастлаб ўтқазилган кўчатларга илк ишлов бериш ҳам қизғин бошлаб юборилади.

А. ҚОРАБОЕВ.

СССР Олий Совети Президиумида

(Боши 1-бетда).

Ижроия комитетларининг Советлар сессияларидаги ҳисоботлари, одатда, бошқа кўпгина масалаларни кўриб чиқиш билан айни бир вақтда ўтказилади, бу эса ҳисоботларнинг муҳокамаси сифатини анча пасайтиради. Бу ерда сессияларнинг иши ҳаддан ташқари чеклаб қўйилганлиги, тузукроқ танқид ва ўз-ўзини танқиднинг йўқлиги, ишларнинг ҳақиқий аҳволига принципиал баҳо бермаслик ўзига хос тус олган, ҳисоботларда ижроия комитетларининг иш услуби ва методлари, уларнинг қайта қуришдаги ўрни ва роли очиб берилмайди. Советларнинг шу масалаларга оид қарорларининг лойиҳалари кўпинча доимий комиссиялар ва депутатларнинг иштирокисиз ижроия комитетларининг ўзлари ва уларнинг ходимлари томонидангина тайёрланади.

Ижроия комитетлари бўлимлари ва бошқармаларининг Советлар олдидаги ва гражданлар яшайдиган жойларда ўтказиладиган йиғилишлардаги ҳисоботлари тўғрисидаги қонун талабларига риоя этилмаяпти. 1986 йили сессияларда 313 та бўлим ва бошқармадан атиги 9 тасининг, 1987 йилда эса 5 тасининг ҳисоботи кўриб чиқилди.

Депутатларнинг сайловчилар ҳузуридаги ҳисоботлари кўпинча зерикарли ва суст ўтади, уларда сайловчилар кам қатнашади, депутатларнинг 10—15 ва ундан ҳам кўпроқ киши бўлиб группавий ҳисоботларини ўтказиш ҳолларига барҳам берилмаган, натижада уларда атиги икки-уч депутат ҳисобот беради-да, қолганлари шунчаки ҳозир бўлади.

Сайловчилар билан бевосита алоқанинг йўқлиги шунга олиб бормоқдаки, кўпгина депутатлар одамларнинг кайфияти ва талаб-эҳтиёжларини яхши билмайдилар, кўпинча ўзларининг активлиги оширилган янги шароитда уқувсизлик қилиб, саросимага тушиб қолмоқдалар, қайта қуриш ғояларини тарғиб қилишда, меҳнаткашларни ва айниқса ёшларни интернационализм ҳамда ватанпарварлик руҳида тарбиялаш ишида пассив позицияда турибдилар.

Ижроия органлари ва депутатларнинг ҳисоботларини муҳокама қилиш пайтида сайловчилар ва меҳнат коллективлари киритган таклиф ҳамда мулоҳазаларнинг аниқ ҳисобга олиб борилиши, уларнинг ўз вақтида бажарилиши ва кўрилган чора-тадбирлардан хабардор қилиниши устидан назорат йўлга қўйилмаган, ҳолбуки, бу таклиф ва мулоҳазаларнинг кўпи, айниқса социал соҳага оид таклиф ва мулоҳазалар жиддий эътибор беришни талаб қилади.

СССР Олий Совети Президиуми Эстония ССР Олий Советининг Президиумининг, республика халқ депутатлари маҳаллий Советларининг эътиборини ижроия органларининг Советлар ва аҳоли ҳузурида, депутатларнинг сайловчилар ва меҳнат коллективлари ҳузурида мунтазам ҳисобот бериб боришлари тўғрисидаги қонунларнинг қоидаларини амалда рўёбга чиқаришда катта камчиликлар борлигига қаратди. Бу соҳада ўтказилаётган иш ҳали қайта қуриш талабларига, ўртада турган вазифаларнинг миқёсларига ва янгилигига, Советлар фаолиятининг ошкоралигини ва демократик негизларини кенгайтиришга, реал назоратни, айниқса қуйидан бўладиган назоратни кучайтиришга мувофиқ эмаслиги уқтириб ўтилди.

Эстония ССР халқ депутатлари Советларига қайта қуриш жараёнига, районлар, шаҳарлар, қишлоқлар, посёлкалар, меҳнат коллективларини социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштиришга, жамоатчилик фикрини аниқлашга, меҳнаткашларни партия XXVII съезди ва КПСС Марказий Комитетининг кейинги пленумлари қарорларини амалга оширишга актив сафарбар этишга кўмаклашадиган муҳим восита сифатида ижроия органлари ва депутатлар ҳисоботларининг сиёсий аҳамиятига етарли баҳо бермасликка қатъиян чек қўйиш таклиф этилди.

Ҳисоботларни тайёрлаш ва ўтказиш практикасини доимо takомиллаштириб бориш, улар чинакам демократик асосда, холислик, рўй-ростлик ва талабчанлик, кенг ошкоралик руҳида ўтишига интилиш лозим. Советларнинг сессияларини, меҳнат коллективлари ва сайловчиларнинг йиғилишларини олдиндан белгилаб қўйилган дабдабали тадбирларга айлантирилиб юборишга йўл қўйилмасин.

Ижроия комитетлари, уларнинг бўлимлари ва бошқармалари, депутатлар ҳисоботларида аҳолини тўлқинлантираётган энг зарур муаммолар ҳақида сўз юритилишига, амалий муҳокама ва аниқ-равшан танқид бўлишига, амалий таклифлар айтилишига, уларнинг фаолиятига принципиал баҳо берилишига сабот билан ҳаракат қилинсин. Бунда қайта қуришнинг боришидаги амалий силжишлар, иқтисодий, социал ва маънавий соҳалардаги ишларнинг аҳволини яхшилашнинг сезиларли натижаларигина самарадорликнинг мезони бўлиши мумкинлигига асосланиб иш тутилсин.

Эстония ССР Олий Совети Президиумига, халқ депутатлари маҳаллий Советларига депутатларнинг ҳисоботларини тайёрлаш ва ўтказишда расмиятчилик, ижроия комитетлари аппаратининг икир-чикир ишларга аралашуви фактларини изчиллик билан тугатиш зарурлиги кўрсатиб ўтилди. Кўпгина депутатлар ҳақиқатда ўз фаолияти ҳақида ҳисоб бермайдиган, фақат йиғилишларда ҳозир бўлиш билан чекланадиган ҳолатни тугатиш чоралари кўрилсин.

Ҳисоботларни муҳокама қилишга бағишланган йиғилишлар амалий руҳда ўтиши, ижроия органларининг, мансабдор шахслар ва депутатларнинг масъулиятини ошириши, уларга хўжалик ва социал-маданий қурилишнинг барча соҳаларида сабот билан натижадор ишлаш учун янги куч ва кайфият бахш этиши зарур.

Сайловчиларнинг, меҳнат коллективларининг, депутатларнинг ҳисобот пайтида айтган таклиф ва мулоҳазаларини пухта ҳисобга олиш, уларни амалга ошириш, очиб ташланган камчиликларни албатта тугатиш, аҳолининг талаб-эҳтиёжларини янада тўлароқ қондириш юзасидан ўз вақтида чора-тадбирлар кўриш йўлга қўйилсин.

Демократия ва ошкораликни кенгайтиришдан жамият манфаатларига зид носоғлом хатти-ҳаракатлар учун фойдаланиш йўлидаги уринишларга мустаҳкам ғов солинсин.

Эстония ССР совет ва хўжалик органлари, уларнинг раҳбарлари ҳозир, қайта қуришнинг ғоят муҳим босқичида социалистик демократия ва ошкоралик кенгайиб бораётган, давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги СССР қонуни амал қилаётган шароитда экономикани бошқаришнинг замонавий усулларини сабот билан эгаллаш, инсон амалда ўзини ишлаб чиқаришнинг ҳақиқий хўжайини деб ҳис этиши учун очилган имкониятлардан фойдаланиш зарурлигига асосланиб изчил иш тутишлари лозим.

Давлат турмушини демократиялаш йўлида халақит бераётган омилларни бартараф этиш, ташкилотчилик ва сиёсий-тарбиявий ишнинг шакл ва усулларини қатъиян янгилаш, социал адолатни қарор топтириш, аҳолининг кенг қатламлари турмушнинг барча соҳаларини чуқур ўзгартиришда, бошқарув ва ўзини ўзи бошқарувнинг амалдаги жараёнларида манфаатдорлик ва ташаббус билан онгли равишда қатнашадиган бўлишлари учун куч-ғайрат ишга солинсин.

Иттифоқдош ва автоном республикалар Олий Советлари Президиумларига, халқ депутатлари маҳаллий Советларига ижроия органларининг Советлар ва аҳоли ҳузурида, депутатларнинг сайловчилар ва меҳнат коллективлари ҳузурида мунтазам ҳисобот бериб боришлари тўғрисида конституцияда ёзиб қўйилган талабларни сўзсиз бажариш чораларини кўриш тавсия этилди.

Ўтказилаётган ҳисоботларни Бутуниттифоқ XIX партия конференциясини муносиб кутиб олиш соҳасидаги ташкилотчилик ва сиёсий-тарбиявий ишни кучайтириш билан самарали равишда боғлаб олиб бориш таъминлансин, амалий фаолият қайта қуришнинг бош вазифаларини ҳал этишга — туб иқтисодий ислоҳотни амалга оширишга, бутун ижтимоий турмушни демократиялашга, ёш авлодга, меҳнаткашлар оммасига таълим ва тарбия беришни такомиллаштиришга, 1988 йил планларини ва умуман ўн иккинчи беш йилликни муваффақиятли бажаришга қаратилсин.

(ТАСС).

Амалдаги интернационализм

ГАЗЕТАЛАР ҲАМКОРЛИГИ

Мана уч йилдирки, бепоён Россиянинг Киров ҳамда серқуёш Ўзбекистоннинг Наманган областлари иқтисодий, ижтимоий ва маданий соҳаларда яқиндан ҳамкорлик қилиб келмоқдалар. Ўртада тузилган шартнома бандлари бирин-кетин рўёбга чиқарилаяпти. Ана шу ҳужжатга кўра юзлаб наманганлик оилалар Ноқоратупроқ зонанинг мазкур ўлкасига доимий ишлаш учун кўчиб бориб, мамлакат социал-иқтисодий ривожига муносиб ҳисса қўшмоқдалар. Ўтган йили охирида намойиш этилган Наманган тасвирий ва халқ амалий санъати усталари асарларининг кўргазмаси кировликларда яхши таассурот қолдирди. Область меҳнаткашлари 11—15 февралда ўтказилган Наманган маданияти ва санъати кунларида ижодий коллективларнинг чиқишларини самимий ва илиқ кутиб олдилар. Айни пайтда Кировда бу ердан борадиган 55 оила ва 300 нафар мавсумий ишловчилар учун жой ҳозирланмоқда. Шунингдек, институтлар, техникумлар, ҳунар-техника билим юртларида ўқийдиган ўзбек йигит-қизларини қабул қилишга тайёргарлик кўрилаяпти. Норин ва Верхошижем районлари ўртасида ҳам ўзаро ҳамкорлик ҳақида бевосита шартнома имзоланди.

«Наманган ҳақиқати» ва «Кировская правда» газеталарининг яқинда чиқарилган қўшма сони материалларида ҳар икки областда партиянинг қайта қуриш программаси қай тариқа бажарилаётгани, Ноқоратупроқ зонада ўз интернационал бурчини адо этаётган наманганликларнинг шавкатли меҳнати ҳақида мароқли ҳикоя қилиб берилди.

Халқ депутатлари Киров область Совети ижроия комитети раисининг ўринбосари А. Подлевских, Киров локомотив депоси партия комитетининг секретари А. Исаев, Учқўрғон районидаги «Янгиобод» колхозининг сигирсоғари Р. Ўринбоева ва бошқаларнинг материалларида Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига амалга оширилаётган ишлар ҳақида батафсил фикр юритилган. Шунингдек «Меҳнатда, санъатда, ижодда ҳамкормиз» рубрикаси остида кировлик қаламкашларнинг ҳикоя ва шеърлари ҳам босилган. Дўстона алоқаларнинг унутилмас лаҳзаларини муҳрлаб қолган фотосуратлар газеталар қўшма сони мундарижасини ҳам, бадиий безагини ҳам бойитган.

Ҳар иккала газета редакциялари коллективларининг ижодий изланишлари, ҳамкорлиги қардош республикалар ўртасидаги социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришга, интернационал тарбияни такомиллаштириш ва халқларимиз ўртасидаги дўстликни янада мустаҳкамлашга хизмат қилиши шубҳасиз.

Янгийўл районидаги Калинин номли колхознинг Толиб Баратов бошлиқ кўчатчилик бригадаси аъзолари теплицаларда бир миллион туп карам, икки миллион туп помидор ниҳоллари етиштирдилар. Айни кунларда улар очиқ майдонларга кўчириб ўтқазилмоқда. Аҳил коллектив колхознинггина эмас, қўшни хўжаликларнинг ҳам сабзавоткорларига сара кўчатлар етказиб бераяпти.

СУРАТЛАРДА: 1. Бригада бошлиғи Толиб Баратов. 2. Теплица ишчиси Меҳринисо Эшонқулова. 3. Дуркун карам кўчатлари.

Р. ГАЛИЕВ фотолари.

Фаровонлик чашмаси бошида турганлар

РЕЗА-РЕЗА ТЕР ТЎКИБ

Кўп йиллар фермада тер тўккан қайнона ёмғир савалаб турган кунда оёқ-қўли оғриб, белини ололмай қолди. Шунда у қизлари ўз изидан боришмаганига ачинди. Фақат келини Роза қайнонасининг кўнглини топди.

У сигирсоғар касбини танлаб, кам бўлмади. Бугунги кунда ўз ишининг устаси, хўжаликда пешқадам. Меҳнат Қизил Байроқ ва «Ҳурмат белгиси» орденлари нишондори. Коммунист Роза Аъзамова айни чоғда катта рўзғор бекаси, етти боланинг онаси. Уйда ҳам, ишхонада ҳам бирдек чаққон ва эпчил, саранжом-саришта.

25 йил совхоз фермасида ишлаган коммунист Роза Аъзамовадан «Ўз касбингизни ёқтирасизми?» деб сўрасангиз, шундай дейди: «Баъзилар бу саволга фермага эрта тонгдан отланиш ёки байрамни иш кийимида кутиб олишдан катта бахт йўқ дейишади. Бу сўзларга ишонмайман. Мен қабариб кетган қўлларимни, зада бўлган бармоқларимни кўрганимда ўксийман. Одамларга ўхшаб дам олиш йўқ. Либосларимиз шкафда чанг босиб ётади. Бу менга алам қилса-да, касбимни ташлаб кетолмайман».

Бу унинг меҳнаткашлигидан, албатта. Р. Аъзамова Тошкент районидаги Абдураҳмонов номли совхозда юқори кўрсаткичга эришаяпти. Февраль ойида ўзига биркитилган 22 сигирдан 6,5 тонна сут соғиб олди.

Ҳаётда ақлли ва билимдон устозни учратиш катта бахт эканлигини Роза яхши билади. 17 ёшида фермага келган қиз бузоқларни парвариш қила бошлади. Бир куни Настя хола унга дадил бўлишни айтди. Сигирлардан қўрқмасдан иш тутиш зарурлигини уқдирди.

— Раҳмат унга, — дейди у миннатдорчилик билан. —Ҳозир бу оддий, арзимаган ишдек туюлади. Ўша пайтда эса, назаримда, уддалаб бўлмайдиган вазифа эди.

Сўнгра хотиралардан шу куннинг долзарб вазифаларига ўтди:

— Ҳозир ёшларга барча қулайликлар муҳайё. Ҳамма иш механизациялашган. Бир пайтлар қўлда емиш тарқатардик, сувни челаклаб таширдик. Молхонани ҳам ўзимиз тозалардик. Тонг оқармасдан ишга келиб, юлдуз чиққанда уйга қайтардик. Сигирларни соғиб бўлгунча қўлларимиз узилгандек толиқарди. Ҳозир баъзилар шу даражада ялқов бўлиб кетишаяптики, машинадан кейин қолган томчиларни қўлда соғиб олишни ҳам исташмайди, эринишади. Ҳолбуки, томчилар қолиб кетаверса, сигирларнинг сути ҳам тортилиб бораверади. Оғир меҳнат инсонни толиқтиради.

Кадрлар қўнимсизлиги ҳақида куйиниб гапирди: «Тўққиз сигирсоғарнинг етти нафари тез-тез ўзгариб туради. Совхоз қизлари фермага келишга қизиқишмайди, бутун шароит муҳайё бўлса-да, уларнинг шаҳарда ишлагилари келади. Механизация билан ҳам бепул иссиқ овқат билан ҳам, катта маош билан ҳам кўндиролмайсан.

Тўғри, ҳозир бироз умид бор. Маъсуда Тожибоева икки йил муқаддам ишга келди. Биз уни олдиндан билардик. У тўртинчи синфдалигидаёқ онаси ёнида эди. Чаққон ва эпчил қиз. Вақт тез ўтди. У 8-синфдалигида онаси оғриб қолди. Қизча унинг ўрнини олди. Очиқ айтганда, аввало эплаб кетишига ишонмадик. Маъсуда 1987 йили қарамоғидаги 21 сигирдан 65,1 тонна сут соғиб олгандагина (бу ҳар бош сигирга 3 минг килограммдан тўғри келади) биз «рақобат»чи туғилганини сездик.

Маъсуда яхши сигирсоғар бўлиб етишишига ишончим комил. Унинг қарамоғидаги молларнинг бари соғлом. Бу уларни яхши парвариш қила олишидан далолат беради. Қиз бу йил ҳар сигирдан 4 минг килограммдан сут соғиш ниятида. У 200—250 сўм маош олади. Иши ўзига ёқади.

Роза бир пайтлар катталардан дарс олган бўлса, эндиликда ўзи устоз! У 1986 йилда 3 минг литрли маррага эришди. Ўтган йили бунга 200 литр қўшилди. Бу йил янада юқори кўрсаткични кўзлаяпти. Ишнинг бориши у ниятига етишини кўрсатмоқда. Февраль ойи кўрсаткичи бундан нишона. Суҳбатлашиб ўтириб, аста-секин ферма муаммоларига ўтдик. У ўзини ўртаган масалаларни тортинмай очиқ гапира бошлади: «Цемент поллар қишда совуқ, моллар худди муз устида тургандек бўлади. Шунинг учун ҳам касалга кўп чалинади. Партия йиғилишида бу ҳақда бир неча бор айтилди. Раҳбарлар уларни тахта поллар билан алмаштиришга ваъда беришди. Аммо натижа йўқ. Фермада озуқа ҳам етарли эмас. 550 бош чорвага 200 гектар ем-хашак майдони камлик қилади. Шунинг учун озуқа четдан сотиб олинади.

Роза сигирсоғарлар сулоласи давом этишини истайди. Унинг қайнонаси шу ерда ишлади, эри Борис — молбоқар, қизи Мария 7-синфда ўқиса-да, фермага тез-тез келиб, ота-онасига кўмаклашиб туради. Роза қизи касбини қўлидан олишига умид қилади.

Роза Аъзамованинг ният-мақсадлари амалга ошишига тилакдошмиз.

Е. ИВАНОВА.

МУТАХАССИС НИГОҲИ БИЛАН

ҚАРДОШ ЧОРВАДОРЛАР ТАЖРИБАСИ

маҳаллий шароитга мослаб жорий этилса, яхши самара беришини ҳаёт кўрсатди

Ўтган йилнинг бошларида республика Агросаноат давлат комитетининг бир гуруҳ раҳбарлари ва мутахассислари Қирғизистон ССР Сокулуқ районидаги «Партия XIX съезди» колхозида меҳнатга ҳақ тўлашнинг истиқболли шакллари (хўжалик ҳисоби, чек системаси, структуравий бошқариш) тажрибасини ўрганиб қайтгандилар. Шу ҳақдаги таассуротларини газетхонлар билан баҳам кўриш ниятидамиз.

Авваламбор колхоз ҳақида. Илгари зарар кўриб келган хўжалик 1965 йилдан янгича иш бошлади ва йил якунига келиб 800 минг сўм маблағга эга бўлди. 1967 йилдан бошлаб бу ерда молиявий харажатлар устидан назорат кучайтирилди ҳамда хўжалик жамғармасида 3 миллион сўмдан зиёд пул тўпланди. 1976 йилдан эътиборан сарф-харажатларни қисқартиришдан чек системасини қўлланган ҳолда ички хўжалик ҳисобини жорий этишди. Колхоз правлениеси раисининг биринчи ўринбосари бўлиб қолган бош экономист мавқеи ва масъулияти ошди, унинг зиммасига барча иқтисодий масалаларни ҳал этиш вазифаси юклатилди.

1984—1985 йилларда хўжалик коллектив пудратга ўтди: 6 та трактор-далачилик бригадаси, учта ферма — сутчилик, бузоқ ўстириш ва чўчқачилик фермалари иш олиб борди. Қўйчилик фермаси оилавий пудрат усулини қабул қилди. Раҳбарлар, мутахассислар ҳам коллектив пудратга ўтишди. Хўжаликни бошқарув структураси цех шаклида бўлди.

Масалан, фермада ҳар ойда иш якунларини, сарфланган харажатларни кўриб чиқадиган кенгаш мавжуд. Колхозда иқтисодий анализ бюроси тузилиб, у бош экономист раҳбарлигида ҳар кварталда бригадалар ишини таҳлил қилади ва натижаларни колхозчиларнинг умумий йиғилишига ҳавола этади.

Чорвачилик ва далачиликда ишлаётган ходимлари ҳаммаси етиштирилган маҳсулот учун 80 процент, иқтисодий кўрсаткичларни яхшилаганлиги, рентабелликни оширганлиги учун 20 процент ҳисобидан иш ҳақи олишади.

Хўжаликда озуқа далалари 1.848 гектар бўлиб, жами экинзорларнинг 29 проценти, жумладан эски беда-поялар ем-хашак майдонларининг 51 процентини ташкил этади. Оралиқ, аралаш экинлар (арпа-кунгабоқар-нўхат) даласи 150 гектар. Колхоз 1986 йилда 10.537 тонна дон, жумладан 3.297 тонна маккажўхори, 878 тонна соя, 109 тонна беда уруғи, 1.114 тонна гўшт, 4.699 тонна сут етиштирди. Ҳар говмишдан 4.003 килограммдан сут соғилди, бир центнер сут таннархи 23,1 сўм, қорамолларни бир центнер семиртириш 184,05 сўм, чўчқаларни семиртириш 172,47 сўмга тушди. Умумий рентабеллик 67 процент, жумладан чорвачиликда 36,8 процентни ташкил этди.

Хўжалик ҳар бош шартли қорамол ҳисобига 34,5 центнер озуқа бирлиги тайёрлайди. Фермалар нафақат эҳтиёжига яраша, балки қўшимча запас емиш билан таъминланган. Ҳар йили етиштирилган доннинг 60—65 проценти емга олиб қолинади. Сотилган беда ва маккажўхори уруғлиги учун 2.700 тонна концентрат озуқа олинади.

Бу ерда озуқакорлик мустақил тармоқ сифатида индустриал технологияни қўллайдиган саноат негизига ўтказилган. Ем-хашак тайёрлашнинг янги технологияси ва истиқболли усулларни қўлланиш (актив шамоллатиш, сомонни бижғитиш, соя унини донадорлаш) орқали бу ерда туб ўзгаришларга эришилаяпти. Озуқа сифатини назорат қилиш учун фермада лаборатория мавжуд. Рационлар емишнинг тўйимлилиги бўйича ўтказилган текширишлар натижаларига қараб тузилади.

Колхозда Олатоғ зотли қорамоллар боқилади. Бузоқларни ўстиришнинг совуқ (иситилмайдиган) усули жорий этилмоқда. Фермада чорвадорлар учун барча маданий-маиший шароитлар яратилган — ошхона (кунига уч маҳал иссиқ овқат тайёрланади), дам олиш хонаси, акушер-гинекологик, физиотерапия, тишни даволаш хоналари бўлган поликлиника ишлаб турибди. Зоотехник, ветврач ва ферма бухгалтерлари иш хоналарига эга.

Хўжаликда юксак давлат ва меҳнат интизоми йўлга қўйилган. Иқтисодий хизмат аҳли моддий-пул маблағларнинг сарф-харажатини қаттиқ назорат остига олган. Меҳнатга ҳақ тўлаш мунтазам такомиллашиб бораяпти, хўжалик ҳисоби, коллектив пудрат, чек системаси жорий этилган. Бу механизмни ишга солиш учун қуйидагилар йўлга қўйилган:

— пировард натижага қараб ҳақ тўлаш бўйича низом;

— коллектив пудрат ҳақида низом;

— ички хўжалик нархнавоси;

— ички хўжалик ҳисоби ҳақида низом;

— ишлаб чиқаришни цех структурасида бошқаришни ташкил этиш бўйича тавсияномалар;

— цехлар, хизмат соҳалари ва бўлимлар ҳақида низом;

— молиявий-иқтисод бўлими ҳақида низом.

Шуни таъкидлаш кераккки, колхозда кадрлар қўнимсизлиги деярли йўқ. Республикамиз хўжаликларида ҳам қардош Қирғизистондаги тажрибани татбиқ этиш бўйича анча-мунча ишлар қилинди. Чунончи, Оҳангарон районидаги «ВЛКСМ 50 йиллиги» саноат комплекси коллектив пудрат асосида ишлаяпти. Натижалар чакки эмас. Ялпи семиртириш плани 112 процент бажарилди. Ҳар бош мол бир кеча-кундузда 723 грамм семирди — бу борада 10 процент ўсишга эришилди. Ҳар центнер семиртирилган маҳсулот учун 6,9 центнер озуқа бирлиги сарфланди, яъни 10 процент қисқарди. Давлатга гўшт топшириш плани 103 процент бажарилди. Қабул қилинган ҳар бош қорамол 423 килограмм тош босди — бу пландагига нисбатан 15 процент кўп. Умуман комплекс, ўтган йили 2 миллион 276 минг сўм соф даромад олди, рентабеллик 25,3 процентни ташкил этди.

Семиртириш планини 116 процент бажарган В. Хомутова, шунингдек Н. Ошепков, А. Шуберт бошлиқ звенолар айниқса яхши натижаларга эришдилар.

«Ғаллақудуқ» саноат комплекси коллективи ҳам муваффақиятли ишлаяпти — 1987 йилда бу ерда 5 миллион 238 минг сўм фойда олинди, рентабеллик 25,8 процентни ташкил этди. Республикамиздаги саноатлашган чорвачилик комплексларида 122 та бригададан 74 таси пудрат асосида ишлаяпти, улар қорамолларнинг 90 процентини ва чўчқаларнинг 78 процентини боқишаяпти. Бошқа чорвачилик бўлинмаларида 1.500 дан зиёд бригада, звено ва хонадон пудрат асосида ишлаяпти, бунга қўйчилик хўжаликлари кирмайди.

Қирғизистон сафаридан қайтгандан сўнг кўпгина мутахассислар қардошлар тажрибасини ўз хўжаликларида жорий этишни бошлаб юбордилар. Сут ва гўшт етиштиришдан доимо зарар кўриб келаётган Иштихон районидаги Энгельс номли колхозда пудратни жорий этгандан кейин аҳвол яхшилана борди. Колхоз маҳаллий шароитларни ҳисобга олган ҳолда меҳнатга ҳақ тўлаш ва хўжалик ҳисобининг баъзи бандлари тўғрисида ўз низомини ишлаб чиқди. Сутчилик фермасида сут етиштирадиган иккита, бузоқ ўстирадиган учта звено тузилди. Биринчи йилиёқ бу ерда муваффақиятга эришилди.

Паркент районидаги Калинин номли совхозда меҳнатга ҳақ тўлашнинг эски қолипини бузиш осон кечмади. Лекин бу ерда ҳам хўжалик ҳисобига ўтилди ва илк силжишлар кўзга ташланмоқда. Масалан, маҳсулот таннархини арзонлаштириш йўлида эришилган ушбу рақамларга назар ташлайлик. Агар 1986 йилда хўжалик 56 минг сўм даромад олиб, рентабеллик 2,4 процентни ташкил этган бўлса, янгича усулда ишга ўтилгач, соф даромад 166 минг сўмни ташкил этди, рентабеллик 8 процентга кўтарилди. Совхозда маҳсулот етиштириш ва давлатга сотиш бўйича барча планлар адо этилди. Шу хўжалик мисолида Паркент райони колхозлари ва совхозларининг раҳбарлари ҳамда мутахассислари семинар-кенгаши ўтказилди.

Дўстлик районидаги Қосим Раҳимов номли совхозда хўжалик ҳисобини жорий этиш туфайли давлатга гўшт, сут, тухум топшириш планлари бажарилди ва сут ҳамда тухум етиштиришдан келадиган зарар камайди. Самарқанд ва Тошкент областларида меҳнатга ҳақ тўлашнинг истиқболли усулларини жорий этишга енг шимариб киришдилар. Ҳозир Самарқанд областида 156 та ферма янгичасига ишлаяпти.

Хуллас, чорвачиликда хўжалик ҳисобини жорий этиш нафақат зарурий, балки ижодий ишдир. Уни тинмай такомиллаштириб бориш, хўжаликларда иқтисодчиларнинг мавқеини ошириш керак. Аммо, энг муҳими, фермаларда хўжалик ҳисоби ва пудратни жорий этиш етарли миқдорда ва алоқа сифатли озуқа таъминоти билан ҳамоҳанг бўлмоғи зарур.

Шу муносабат билан пахта-беда алмашлаб экишни жорий этганда озуқа далалари беда ҳисобига кўпайишини таъкидламоқчимиз. Бу экин 20 процентдан кам бўлмаслиги керак. Буни жорий этиш амалга оширилар экан, нега энди ана шу ер, техника, ўғит ва бошқа моддий-техника ресурсларини ферма тасарруфига ўтказиш мумкин эмас? Шундай қилинса, озуқа етиштириш бўйича мустақил хўжалик ҳисобидаги бўлинма вужудга келарди. Ана шунда чорвадорлар ем-хашак етиштириладиган даланинг чинакам хўжайинига айланадилар. Тармоқ ходимлари нафақат мўл, балки аъло сифатли ем-хашакка эга бўлиш учун бутун куч-ғайратни сарфлашга тайёрдирлар. Бу ҳол мўл маҳсулот етиштиришга кафолат беради.

Б. САИДҚУЛОВ,
Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитети чорвачилик маҳсулотлари етиштириш бошқармаси бошлиғи.

ЭКОНОМИКА ЯНГИЛИКЛАРИ

ХАРИДОР ТАЛАБИГА ҚУРА

Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг ишчилари февраль ойида халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш топшириғини муваффақиятли бажардилар. Буюртмачиларга қарийб 250 минг сўмлик маҳсулот жўнатилди. Бу ўтган йилдагига нисбатан икки баравар кўпдир.

Илгари комбинатда халқ истеъмоли молларига ортиқча «юк», деб қарашар эди. Бу «майда-чуйда ишдан» озгина фойда олишса ҳам, лекин ташвиши катта эди. Шунинг учун ҳам корхонада кундалик зарур буюмлар ишлаб чиқариш суст ўзлаштирилаётган эди. Асосий маҳсулотларга давлат буюртмаси билан бир қаторда истеъмол моллари ишлаб чиқаришни ҳам кенгайтираётган тармоқдаги илғор корхоналарнинг ибратли тажрибаси туфайли олмалиқликлар «иккинчи даражали маҳсулот»га бўлган муносабатни ўзгартирдилар.

Аввало комбинатдагилар харидорлар талабини ўрганишда, савдо тармоқлари билан шартнома тузишиб, сантехника ускуналари, боғ ҳовлилари учун зарур анжомлар ишлаб чиқаришга киришдилар.

ҲАМКАСБЛАР УСУЛИ АСОСИДА

Ленинск шаҳридаги автобус - таксомотор паркида йўловчиларни ташишдан тушадиган маблағ учдан бирга кўпайди. Автомобилчилар Москвадаги 20-таксопаркда жорий этилган хўжалик ҳисоби тажрибасини татбиқ этдилар.

Эндиликда ҳайдовчиларнинг иш ҳақи машинанинг техникавий ҳолатига, ёнилғи-мойлаш материаллари ва эҳтиёт қисмларнинг нечоғлик тежалаётганига, пассажирларга маданий хизмат қилишга боғлиқдир. Маъмурият билан ҳайдовчилар ўртасида тузилган шартномада қуйидагилар назарда тутилган: маъмурият етарли миқдорда материал ва ёнилғи билан таъминлайди, ҳайдовчилар эса мижозларга яхши хизмат кўрсатиш мажбуриятини оладилар. Бу янгилик туфайли одамлар ҳар бир тийиннинг қадрига етадиган бўлиб қолишди. Парк ходимлари аттестациядан ўтказилди. Малакаси паст бўлган ремонтчи-слесар, меҳнат интизомини бузувчилар ишдан бўшатилди.

Шу йилнинг икки ойи ичидагина ҳайдовчилар ажратилган ёнилғининг қарийб 10 процентини, бир неча минг сўмлик эҳтиёт қисмларни тежадилар.

(ЎзТАГ).

АТЕИСТ

Жиззах районидаги М. В. Ломоносов номли ўрта мактаб тарих фани ўқитувчиси, Улуғ Ватан уруши ветерани Исоқ Мамадалиев энг фаол пропагандистлардан бири. Айниқса унинг атеистик тарғибот юзасидан чиқишлари ҳамиша қизғин баҳс-мунозараларга сабаб бўлади.

СУРАТДА: И. Мамадалиев пропагандистлар Ў. Мамадалиев ва Р. Исоқова билан тажриба алмашаяпти.

Ш. ТЎРАЕВ фотоси.

ИШОНТИРИШ КУЧИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг III пленуми ҳужжатларида таъкидланганидек, атеистик тарбия соҳасидаги эътиборсизлик, хотиржамлик туфайли кўпгина реакцион анъаналар ва маросимлар жонланиб, жойларда, тўй ва маъракаларда диндорларнинг таъсири сезиларли бўлиб қолганди. Партия камчиликларни рўйрост кўрсатиб бу муҳим соҳада олдимизда турган долзарб вазифаларни аниқ белгилаб берди. Атеистик пропаганданинг ҳужумкорлиги, таъсирчанлигини таъминлашда раҳбар кадрлар, коммунист ва комсомоллар жонбозлик кўрсатишлари керак.

Кейинги вақтларда ҳамжиҳатликда амалга оширилаётган тадбирларимиз ижобий натижа бермоқда. Шу ўринда бир мисол келтирмоқчиман. Районда хўжаликлар ва ташкилотларнинг раҳбарлари, партком секретарлари, касаба союз, комсомол ташкилотлари вакиллари иштирокида нуфузли йиғилиш ўтказилди. Фурсатдан фойдаланиб, махсус комиссия хизмат машиналарини бирма-бир назоратдан ўтказди. Маълум бўлишича, баъзи раҳбарларга хизмат кўрсатадиган машиналарга эскилик сарқити — тумор осилган экан. Рейд натижалари принципиал муҳокама қилинди. Унинг натижаси район газетасида босилди.

Сохта мулла ва табиблар макони — «муқаддас» жойларни фош этиш юзасидан ҳам қизғин иш олиб бораяпмиз. Бир вақтлар Фозил Йўлдош ўғли номли совхоз территориясидаги Ғиштпиота қабристони лақма кишилар билан гавжум бўларди. Улар дардларига даво топиш, мушкулларини осон қилиш мақсадида шу ерга келиб сиғинишарди. Хайр-эҳсон қилиб бор-йўқларини сарфлашарди. Археолог олимлар, пропагандистлар ёрдамида Ғиштпиота қабристони оддий бир тарихий жой эканлиги ишонарли далиллар билан очиб берилди. Меҳнаткашлар таклифи билан совхоз тарихи музейи ташкил этилди. Ҳозирги кунда бу ерда 600 га яқин экспонат мавжуд. Уларнинг ҳар бири қишлоқ кишиларини революцион анъаналарга садоқат руҳида тарбиялашда муҳим роль ўйнаяпти.

Бошланган ишни изчил давом эттирдик. Сохта мулла ва табиблар билан очиқчасига суҳбатлар ўтказилди. Тарбиявий-ташкилий тадбирлар шарофати туфайли уларнинг кўпчилиги фойдали меҳнатга тортилди. Равшанки, руҳонийлар рўза ойларида тўю тантаналарни ўтказиш қатъий ман этилган, деб тарғиб қилишади. Бу ярамас чиркин одатлар фақат дин пешволаригагина наф келтирган. Коммунист ва комсомоллар, халқ депутатлари маҳаллаларда кенг тушунтириш ишларини олиб бордилар. Натижада хурофотга кескин зарба берилди: рўза ойида кўплаб комсомол тўйлари ўтказилди.

Район маданият уйида атеистик мавзуларда қизиқарли лекциялар, савол-жавоб кечалари уюштириш одат тусига кирди. Гагарин номли, Ленин номли совхозларнинг маданият уйлари қошида эса атеистлар клуби иш бошлади. Яширишнинг ҳожати йўқ, кам бўлса-да коммунистларнинг диний маросимлар, расм-русумларда иштирок этиши каби ҳоллар учрамоқда. Жумладан, «Сельхозхимия» бирлашмаси ишчиси, КПСС аъзоси Б. Норматов ота-онасини Пайариқ районидаги Хўжа Исмоил мақбарасига зиёратга олиб борган. Бу кўнгилсиз ҳолга муносиб баҳо берилди: район партия комитети бюроси Б. Норматовга ҳисоб карточкасига ёзиш шарти билан қаттиқ хайфсан эълон қилди.

Белгиланган тадбирларга кўра бир неча қишлоқ аҳолиси, саноат ва қурилиш корхоналари ишчи-хизматчилари, мактабларнинг юқори синф ўқувчиларига анкета тарқатилди. Олинган жавоблар омма билан алоқани мустаҳкамлаш, атеистик тарбия ишини янги поғонага кўтаришда муҳим омил бўлди.

Аммо фаолиятимизни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети IX пленуми талаблари нуқтаи назаридан баҳолайдиган бўлсак, камчиликлар кўзга яққолроқ ташланади. Ҳали баъзи ерларда ислом динининг, таъсирига диний-патриархал урф-одатларга қарши курашда ўткирлик етишмаяпти. Кўп сонли тарғиботчилар демократиялаш ва янгиланиш жараёнларини кишилар онгига чуқур сингдира олмаяптилар. Сиёсий, тарбиявий ишнинг ҳаёт билан мустаҳкам боғланишига ҳар доим ҳам эришилмаяпти. Район партия ташкилоти пленум кўрсатмалари асосида иш юритиб, атеистик пропаганданинг ҳужумкорлигини тўла таъминлаш, янгича анъаналарни ҳаётга кенг жорий этишга қаратилган қўшимча тадбирларни амалга оширмоқда.

В. УСМОНОВА,
Булунғур район партия комитетининг секретари.

ҲАҚИҚАТ ЖАРЧИСИ

Ҳамза ва дин

Инқилобчи шоир Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий янги ҳаёт ютуқларига чидаш бераолмаётган бир гуруҳ бидъат ва хурофот бандалари томонидан ваҳшийларча ўлдирилди. Бу сабабсиз эмас эди, албатта. Ҳамза эскиликнинг барча кўринишлари, жумладан халқ онгини зулмат сари етаклайдиган ислом динининг турли кўринишларига қарши кураш эълон қилган оташқалб шоир эди.

Ҳаётини илм-фан ва маърифатга бағишлаган истеъдод эгалари қайси даврда яшаб, ижод этган бўлишига қарамасдан, қайси соҳанинг мутахассислари бўлишларидан қатъий назар, дин ва унинг кўринишлари хусусида объектив фикр ва кенг мулоҳазалар юритганлар, аксарият пайтларда ўзларининг салбий муносабатларини билдирганлар. Охир-оқибат уни инкор қилишгача бориб етишган.

Бунинг сабаби ҳам маълум. Илм ва ижоддаги изланишлар истеъдод эгаларидан мантиқли тафаккурни талаб қилади. Табиат ва ҳаёт мантиқи эса борни бор, йўқни йўқ, яхшини яхши, ёмонни-ёмон дейишни тақозо этади. Фақат истеъдоди заиф, иродаси ўтмас «арбоб»ларгина тафаккурнинг бу талабини четлаб ўтишлари мумкин, холос.

Жамият тарихида ҳақиқат олдида ўз бурчларини адо этган арбоблар жуда кўп. Фақат республикамиз маданияти тарихини оладиган бўлсак Ал Беруний, Ибн Сино, Алишер Навоий, Муқимий, Аваз Ўтар ва бошқалар шу хилдаги сиймолардандир. Улар баъзи ўринларда дин хусусида мулоҳазаларини очиқ айтишдан қийналган бўлсалар-да, асарларида диний схоластикадан кўра ҳақиқат ҳар жиҳатдан устун бўлган. Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий ҳаёти ва ижодига мазкур проблема нуқтаи назаридан нигоҳ ташласак, бу ерда ҳам диний ақидаларга нисбатан ҳақиқат мантиқининг ҳокимлигини кўрамиз.

Классик адабиётимизда асрлар оша тараққий этиб келаётган анъана бор. Прогрессив адабиёт вакиллари «яратувчи»нинг ўзини кескин инкор қилишга журъат этмаган бўлсалар-да, унинг номини сотиб бойлик орттирувчи, обрў ошириб имтиёз қозонувчи дин пешволарининг хатти-ҳаракатларини, қилмиш ва қидирмишларини фош қилиб келдилар. Баъзан эса бевосита диний удумларнинг қай даражада зарарли эканини тасвирладилар.

Мунис Хоразмий ва Комил Хоразмий рўзанинг зарарли томонларини кўрсатадиган махсус шеърлар яратганликлари маълум. Динга тегишли бемаъни удумларни Аваз Ўтар кўп марта тилга олди. Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий ўз асарларида бу анъанани давом эттирди.

Унинг «Олти кунлик умр учун...» сўзлари билан бошланадиган ғазали бор. Олти кунлик умр... Бу тушунча ўз негизи билан тасаввур ақидаларига бориб боғланади. Яъни дунё ўткинчи, унинг ўлчови олти кун, кўз очиб юмгунча ўтади кетади. Ҳамзанинг ушбу шеъри мана шу тушунча замирига қурилган. Бу ибораларни дин пешволари, оддий меҳнаткашлар кўзини бойлаш, унинг онгу иродасини ўтмаслаштириш учун ихтиро қилганлар. Ҳамзанинг шоир сифатидаги санъати шундаки, дин пешволари яратган бу иборалардан унинг ўз эгаларига қарши фойдаланади.

Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий дин кўзбўямачиларига қарши курашда барча воситалардан фойдаланди. Бу мавзуда «Девони Ниҳоний»га киритилган шеърлар билан баробар публицистик мақолалар ҳам эълон қилди. Унинг «Садои Туркистон» газетаси учун ёзилиб, бироқ эълон қилинмай қолиб кетган «Қурбон байрами учун» номли баланд ҳис билан ёзилган мақоласи қўлёзма шаклида бизгача етиб келган ва шоирнинг мукаммал асарларига кирган.

Ушбу мақолада Ҳамза қурбон байрами муносабати билан кўзга ташланадиган эл ҳаётидаги зиддият ва номутаносибликни алоҳида ҳис ва ҳаяжон билан таъкидлайди. Бу мақола диний удумларга муносабат билдириб, ҳақиқатга мурожаат қилишда Ҳамза ижодида янги босқич эди.

Мана ўша мақоладан олинган Ҳамза сўзлари: «Ағния тоифаларимиза на қадар шодлик ва фароғатлик кун бўлганда етим, фақир, бекас ва бенаво тоифаларимиза, оҳ!... Ондин неча даражалар ортуқ, афсус ва надомат, мотам ва қиёматлик бир кундан иборатдир».

Мусулмонларнинг иккинчи байрами — рўзага бағишланган «Рамазон» шеъри «Садои Туркистон» газетасида 1914 йили эълон қилинган.

Мазмун жиҳатидан бу шеър шоирнинг «Қурбон байрами куни» мақоласидаги масалаларни акс эттиради. Тўғри, шеър рамазоннинг байрам сифатида «муборак»лиги, «барчага шодлик» келтирувчи сано эканлигини қайд қилиш билан бошланади. Бу қайдлар замон зайлининг талаби эди, албатта. Шеърнинг асл мазмуни «Қурбон байрами куни» мақоласидаги сингари ҳаётдаги тенгсизликни таъкидлашдир. Ҳатто шундай бўладики, хайри эҳсонлар камбағалларга тегмайди. Шоир сўзлари билан айтганда «ағниялар ағнияга» бергай закот. Камбағаллар бировнинг назарига ҳам тушмайди. Ғариб бир чеккада қолиб «барча бой хизматига» интилади. Байрам куни ҳамма хурсанд бироқ:

Камбағаллар титрашиб
юргай яланғоч изғушуб,
Оҳ, бу фақру асорат
онлари сайёддир.
Дилшикаста, бағри хун,
кўзида ёш шошқатори
Онасиз, бахтсиз етимлар
ҳолига парёддир.

Мана шоир таъкиди. Рамазон ҳайити ҳам Қурбон байрами сингари «бойга тўй, камбағалга аза». Бу шеърда катта инқилобий хулоса йўқ. Давр билан изоҳланадиган чекланишлар ҳам мавжуд. Аммо шоир ишонадики, ҳаёт бу ҳолда қолиши мумкин эмас. Оч— афтодаларга ҳам бир кун бахт кулиб боқиши муқаррар.

Ўйлама, ўлгунча ҳар ким
бу разолатда кетар,
Шоҳлар бир кун гадо, бир
кун гадо шаҳзодадир.

Шундай хулосага келиш, яъни камбағал томонида туриб келажакка катта умид бағишлаш шоир ижоди камолоти учун янги бир давр келаётганидан дарак берар эди.

Ҳамза Ҳакимзода ижоди камолотга яқинлашган сари дин пешволарини фош қиладиган янги-янги йўллар излади, фош қилиш санъатини ошира борди. Инқилоб кунлари у бу мавзуга қайта-қайта мурожаат қилди ва янги-янги воситаларни ишга солди.

«Қизил гул» тўпламига киритилган шеърларидан бирида Ҳамза Туркистоннинг умум аҳволини таърифлайдиган манзаралар яратади. Унда элга раҳнамолик қиламан, деб бирин-кетин зиён-заҳмат етказувчи гуруҳларни — беку бекзодалар, амалдору савдогарларни, бою судхўрларни қоралади. Халққа фойдаси тегмайдиган ландовур дангасаларни лаънатлади. Шу қаторда руҳонийларнинг олий табақаси бўлмиш эшонларга ҳам бир банд бағишлайди:

Эшонлари йиғишиб тун-кун
олтин,
Йил ораламай олур бир
хотун.

Ҳамза дин пешволарининг кирдикорларини кўпроқ бевосита шоир сифатида ўз номидан фош қилади. Революция арафаларида шоир бу мавзуни ёритишда янги услубий йўлга мурожаат этади.

«Бир эшон ҳазратлари айталар экан» номли шеърида у эшоннинг ўзига сўз беради. Эшон сўзларига қараганда у ҳеч кимдан ҳеч нарса олмоқчи эмас, ҳеч кимни алдамоқчи, дуойи дард ёзиб ҳам бермоқчи эмас. Шу маънода у бамисоли юввош мусича. Фақат эл уни тинч қўймайди. Зўрлаб назр-ниёз беради; қўярда қўймай меҳмонга таклиф қилади. Унинг ихтиёри билан ҳисоблашмасдан тўн кийдириб, қўлига тугун тутқазиб қўяди...

Ўзининг шу хислатлари билан «Бир эшон ҳазратлари айталар экан» Абдулла Қодирийнинг «Калвак маҳдумнинг хотира дафтаридан» номли ҳажвий қиссасини эслатади. Бунда адиб оммани алдаб кун кўришга одатланган дин пешвосининг ҳаёт янгиликларини тушуна олмай кулгили аҳволга тушиб қолганини кўрсатади. Адиб уни ўз даврига мос тушмайдиган гап сўзлари, хатти-ҳаракатлари орқали шарманда қилади. Бу ерда Абдулла Қодирий билан Ҳамза фақат ҳаёт воқелигини акс эттириш жиҳатдан эмас, балки ижодий усуллардан фойдаланиш жиҳатдан ҳам бир-бирларига яқин келадилар.

Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг ижод камолоти билан бирга диний ақидалару уни тарғиб этувчиларга муносабати мукаммаллаша борди. У дин тарғиботчиларининг фаолияти эксплуататор синф вакиллари манфаати билан бевосита боғлиқ эканини англайди. Хусусан унинг драмаларида диндорлар бою амалдорлар билан биргаликда зиддиятли ситуациялар яратишда бевосита иштирок этадилар. Ҳамзанинг «Бой ила хизматчи» драмасидаги домла имом шу заилдаги образлардандир. Аслида мазкур пьесадаги домла имом шоирнинг шеърларида умумлашма тарзда берилган ислом дини вакилларининг яхлит образ сифатида шаклланган намояндаси эди.

«Бой ила хизматчи»даги домла имом «Бир эшон ҳазратлари айталар экан» номли шеърда ўзини кўрсатганидек берса олиб кета берадиган, таклиф қилса шунчаки бора берадиган беозоргина бир кимса эмас. Бу ердаги домла имом бемақсад бирор жойга қадам қўймайдиган, борган жойида ўз синфий манфаатларини кўзлаб иш тутадиган, бунинг эвазига фақат сийлов— иззат ва ҳурмат кўриб қайтадигангина эмас, балки бир нимали бўлиб чиқадиган кимсалардандир.

Октябрь инқилобидан кейин ҳаёт тез суръатлар билан тараққий эта бошлади. Синфий табақалар орасидаги илгари одатий ҳисобланган социал тенгсизликларга барҳам берила бошланди. Ҳамза бу жараённинг фаол иштирокчиси эди. Шоир бу жараён моҳиятини тўла англаган ҳолда илгари чексиз имтиёзлардан фойдаланган руҳонийлар аҳволини реал акс эттирадиган асарлар ёзди. Уларнинг баъзиларида шоир яна сатирага, синалган услубга мурожаат қилди. Биз бу ерда «Кўча боғи ашуласи» номли шеърни назарда тутаяпмиз.

«Эшон ҳазратлари айталар экан» номли шеър таҳлилида кўрган эдикки, шоир эшонга сўз бериб, унинг тилидан ўз кирдикорларини фош қилган. Шоир гўё яна ўша эшонга сўз беради. Эшон сўзларидан маълум бўладики, энди замон бошқа, ҳаёт ўзгача, эшон эски замонни эслайди, ҳавас қилади, қўмсайди. Бу шунчаки оддий қўмсаш эмас, балки изтиробли нолишнинг ўзи. Шеър шакли мазмунига мос. Ҳар бир банд ўтмишда уларга эга бўлган имтиёз қайд этилади-да, қўмсашни билдирадиган мунгли «қайдадир» сўзи билан якунланади.

Домла имом, эшонлар учун ўтмиш даври даврон эди, «халфа, зикир деган шайтонлар», уларга ишонч билан қараган нодонлар тугаган; кечаю кундуз улардан фотиҳа кутиб, молини боққан, ерини ҳайдаганлар ҳам энди топилмасди. Мана шеърдан бир парча:

Номусин ҳам менга
айларди фидо,
Жаннатларни сотар эрдим
доимо,
Энди ўша амру фармон
қайдадир.

Шеър 1926 йилда ёзилган. Бу даврга келиб умумдавлат миқёсида диний хурофоту бидъатга қарши кўпгина чоралар кўрилган, уларнинг алдамчилик кирдикорлари фош қилиб ташланган эди. Бироқ хатсаводни тўла равишда эгаллаб улгурмаган афкор омма ҳали ҳам диндорлар занжиридан тўла равишда қутила олмаганди. Шу сабабдан Ҳамзанинг мазкур шеъри, назаримизда, вақтдан ўзиб, кўпроқ келажакни тасаввур қилиб ёзилган асар сифатида кўзга ташланади. Буни ҳаётнинг ўзи ҳам тасдиқлади.

Комил Яшин ва Борис Привалов сценарийси асосида суратга олинган телефильмнинг охирги қисмида шоирнинг тошбўрон қилиниш манзараси берилган, Фильмнинг ўзи чўзиқ, Ҳамза ҳаётига алоқаси бўлмаган воқеа ва учрашувлар билан тўлдириб юборилган бўлса-да, мазкур манзара режиссёрлик маҳорати жиҳатдан ниҳоятда таъсирли яратилган.

Тоғ оралиғи. Ҳар томондан руҳонийлар чиқиб келадилар ва шоирга ҳужум бошлашади. Ҳамза тош зарбидан чўчиб ўзини бир томонга олади, бир зум ҳавода муаллақ қолади. Шу он иккинчи томондан бошқа тош унга зарб билан урилади. У яна муаллақ ҳавода сузади. Тошлар кетидан тошлар... Ҳамзанинг ҳавода муаллақ сузиши бир неча бор такрорланади. Шу манзаранинг ўзи ҳам шоирнинг диний ақидалар-у уларни яратувчиларга қай даражада қарши эканига далилдир. Бу ишда жонбозлик ва жасорат кўрсатгани учунгина у тошбўрон зарбига учради.

Ҳамза ўзининг биринчи шеърларидан тортиб то умрининг охиригача фақиру фуқаро ва меҳнаткашлар манфаатини кўзлади. Уларни маърифатга, ҳурриятга чақирди. Тезроқ асрий уйқудан уйғониб янги ҳаёт сари қадам ташлашга чорлади. Ўзи бу ишларга бош-қош бўлиб турди.

Шоир охирги нафасигача ҳақиқат учун, ҳаёт ҳақиқатини бузиб ўзларининг шахсий манфаатлари асосида ҳар хил диний удумларни ихтиро қилувчиларга қарши курашган санъаткор эди. Китобхон, Ҳамзани шундай тушунади. Тарихда ҳам у шундай қолади!

Матёқуб ҚЎШЖОНОВ.

ХУРОФОТГА ҚАРШИ ЎТ ОЧИБ

Қизилтепа районидаги «Партия XXVII съезди», колхози атеист лектори Амриддин Баҳриддиновнинг тажрибаси кенг оммалаштирилмоқда. У кўпинча якка тартибда иш олиб боради. Динга ишонувчи кишининг яшаш шароити, билим доираси, қизиқишини алоҳида ўрганади. Фан ютуқлари, ҳаётий мисоллардан унумли фойдаланиб, ҳамсуҳбатининг онгига самарали таъсир ўтказади. Унинг «Оила, никоҳ ва ёшларнинг ўзаро муносабати», «Диний ақидаларнинг зарарли оқибатлари» мавзуларидаги лекциялари кўпчиликда катта қизиқиш уйғотди.

КПСС XXVII съездидан кейин лектор ташаббуси билан районда ветеранлар кенгаши тузилди. Бу хўжаликларда лекция пропагандасини кучайтириш имконини берди. Айни кунларда тарғиботчилар аҳоли зич яшайдиган жойларда, сут-товар фермаси ва трактор паркида ибратли тадбирларни амалга оширишаяпти.

— Кўп йиллик меҳнат фаолиятим давомида ўнга яқин шогирд тайёрладим, — дейди А. Баҳриддинов. — Равза Исломова, Фармон Раҳматов, Неъмат Аҳмедов сингари атеистлар хурофотга қарши аёвсиз ўт очишаяпти.

Колхозда турмуш маданияти йил сайин юксалаяпти. Замонавий посёлка бунёд бўлмоқда. Тўйлар замонавий, камчиқим, бир умрга эсда қоладиган қилиб ўтказилаяпти. Пенсияга кузатиш, ёшларга паспорт топшириш, мусобақа илғорларини тақдирлаш каби янгича анъаналар колхозчилар ҳаётидан мустаҳкам ўрин олди.

Б. ЭГАМОВ.

* * *

Охунбобоев районидаги «Солижонобод» совхози партия комитети меҳнаткашлар ўртасида атеистик пропагандани ташкил этишда яхши тажриба тўплаган. Бу ерда иқтидорли атеист-лекторлар фаолият юритишади. З. Ҳакимов, Х. Холматов каби идеология жангчилари уюштираётган лекция ва суҳбатлар кўпчиликда катта қизиқиш уйғотаяпти.

Коммунистларнинг таклифи асосида тўй ва маъракаларни ўтказишга бошчилик қилувчи махсус комиссия тузилди. Ҳамжиҳатликда амалга оширилаётган ғоявий-тарбиявий, ташкилотчилик ишлари туфайли гулгун замонамизга доғ бўлиб тушаётган эскилик сарқитлари йўқолиб бормоқда. Партком аъзоси М. Алиева, чорвадор А. Сотиболдиева алоҳида жонбозлик кўрсатишди. Улар аёлларни ишлаб чиқаришга жалб қилиб, мўл-кўлчилик учун олиб борилаётган курашнинг олдинги сафида боришаяпти.

Райондаги Ленин қишлоқ Совети депутатлари ҳам ибратли тадбирларни амалга оширишаяпти. Уруш ва меҳнат ветеранлари, донгдор кишилар муҳим ишга жалб этилган. Масалан, республика аҳамиятига молик шахсий пенсионер С. Зуфаров динга ишонувчи кишилар билан якка тартибда суҳбатлар ўтказмоқда.

— Маҳалламизда истиқомат қилувчи Қ. Раззоқов деган киши диний китобларни тарғиб қилаётганлиги ҳақида хабар топдик, — дейди моҳир тарғиботчи. — Унинг «фаолияти» ўрганилиб, комиссия йиғилишида муҳокама этилди. Тутуриқсиз суҳбатлари, уйдирмалари меҳнаткашлар онгини заҳарлаётганлиги қаттиқ танқид қилинди. К. Раззоқов иши ўртоқлик судида кўрилиб унга жарима солинди. Бундай тадбирларнинг тарбиявий аҳамияти сезиларли бўлаяпти.

Районда кўпчилик томонидан қизғин қўллаб-қувватланган «Хотира куни» ҳар йили уюшқоқлик билан ўтаяпти. Жумладан, ўтган йили 27 қабристон ободонлаштирилди, мевали, манзарали дарахт кўчатлари экилди. Коммунист ва комсомоллар, халқ депутатлари янгича анъаналарнинг тарғиботчилари бўлишмоқда. Район «Ленин йўли» газетаси бу борадаги ишларни кенг оммалаштирмоқда.

А. ТЎХТАСИНОВ.

Янги анъаналар

Улуғ Ватан урушида Наманган областидан 78.900 киши иштирок этди. Уларнинг 23.830 нафари Буюк Ғалаба йўлида жон фидо қилди. Халқимиз марду майдонларни асло унутмайди. Улар ҳамиша ёдимизда, эъзозимизда! Областимизда 145 та жанговар шон-шуҳрат уйи ташкил этилган, 46 ҳайкал ва ёдгорлик мавжуд. Наманган шаҳрининг ўзида кўплаб мактаблар, кўчалар қаҳрамонлар номи билан аталади.

Меҳнаткашларни, айниқса, ёш авлодни ҳарбий-ватанпарварлик, пролетар интернационализми руҳида тарбиялашда ветеранлар кенгашининг роли катта бўлаяпти. Уларга ҳарбий комиссариатларнинг вакиллари, суронли йилларда тенгсиз қаҳрамонликлар кўрсатган табаррук кишилар уюшган. Белгиланган тадбирларга кўра хўжаликларда, ўқув юртларида қизиқарли учрашувлар, суҳбатлар ўтказилаяпти. Совет халқи, шавкатли қуролли кучларнинг фашизмни тор-мор қилишдаги роли, миллатлар ва элатларнинг ўртасидаги метиндек мустаҳкам дўстлик, қардошликнинг буюк кучи ҳақидаги ҳаяжонли ҳикоялар, кинофильмлар йиғилганларда ифтихор ҳис-туйғуларини жўш урдираяпти.

Мақсадга эришишда жамоатчи лекторларнинг жонбозлиги, ташкилотчилиги салмоқли бўлмоқда. Улар орасида ҳарбий хизматчилар, Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари, тарихчи олимлар бор.

Халқимиз қадимдан гулга ишқибоз. Ҳар бир хонадонда уни севиб парвариш қилишади. Ҳа, гулсиз, гўзалликсиз ҳаётни тасаввур қилиш мумкин эмас. Ҳар йили областимизда «Гул байрами»ни ўтказиш одат тусига кирган. А. С. Пушкин номли истироҳат боғида ўтадиган байрамда юздан ортиқ ташкилот, кўплаб гўзаллик ишқибозлари иштирок этадилар. Унинг якунида ғолиблар тантанали суратда тақдирланишади. Аския, шеърхонлик кеча файзига файз қўшади.

Буларнинг ҳаммаси социалистик анъаналар коммунистик тарбиянинг қудратли воситасига айланаётганлигининг ёрқин кўринишидир.

И. ИСМОИЛОВ.

МУАММО КЎНДАЛАНГ ҚЎЙИЛАДИ

«МУҚАДДАС» БУЛОҚ СИРИ

Паркент районининг Чанги қишлоғи чеккасидаги тоғ оралиғидан сизиб чиққан булоқ узоқ вақт дин пешволарига хизмат қилди. Халқ орасида «Қўтир булоқ» номини олган бу шифо маскани ҳақида қуйидаги ривоятни гапириб беришди. Бир вақтлар аҳоли ўртасида қўтир яраси кенг тарқалди. Афсуски, табобат бу дардни даволашга ночор эди. Кунларнинг бирида кўпни кўрган оқсоқоллар одамларни булоқ сувида чўмилишга ундашади. Қаранг-ки, шифобахш сув кўпчиликни дарддан фориғ қилади. Бундан фойдаланган диндорлар асл ҳақиқатни сир тутиб, турли ақидаларни тарқатдилар. Бора-бора «Қўтир булоқ» улар учун текин даромад манбаига айланди.

1983 йили Паркент марказий касалхонаси ходимлари Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлигига мурожаат этдилар. Семашко номидаги физиотерапия ва курортология илмий-тадқиқот институтининг мутахассислари булоқ сувини чуқур ўргандилар. Чиндан ҳам у турли касалликларга даво эканлиги аниқланди. Вақт ўтиши билан бу ер бетонлаштирилиб резервуар ўрнатилди ҳамда дам олиш уйи бунёд этилди. Шифокор Раҳмат Баратов Қрим медицина институтининг физиотерапия ва курортология курсида тажриба ўрганиб келди. Шундай қилиб, 60 кишига мўлжалланган амбулатория иш бошлади.

Врачларнинг таъкидлашларича, бу ерда даволанадиганларнинг сони 6 мингдан ошди. Аммо баъзи муаммолар кўпчиликни ўйлантириб қўйди. Қиш ойларида хоналарни иситиш имконияти йўқ. Шу сабабли шифо маскани асосан ёз ойларида ишламоқда. Бундан ташқари орадаги 10 километр йўлнинг асосий қисми нобоп, беморлар қарийб уч километрини яёв босишга мажбур бўлишаяпти. Халқимизда «Олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ» деган мақол бор. Бу айни биз ҳикоя қилаётган масканга ҳам тегишли. Наҳотки, табиат инъом этган шифобахш булоқ сувидан унумли фойдаланиб сўлим, бетакрор жойни ҳақиқий даво масканига айлантиришни ўз тасарруфига оладиган мард топилмаса?

А. ЭРГАШЕВ,
республика санитария-маориф уйининг врачи.

ФОЛБИН

Юрганида ҳаракатлари
Осма соат милига ўхшар.
Тарашадек қотган этлари,
Кўзи зиғир гулига ўхшар.
Қўлда ҳасса, қадди
букилган,
Издан чиққан белин суяги.
Тишлари йўқ, тамом
тўкилган,
Бўртиб чиққан кичик ияги.
Оппоқ кийган, оппоқ
ёпинган,
Аммо унинг нияти қора.
Авлиё-чун кўчқор
судирган,
Қўлга чиқса кичкина яра.
Фолбин дебди бир
танишимга:
— Сариқ эчки садақа
қилинг.
Айтганини қилса ҳам унга
Оғриқ тегди, биқину
белин —
Ушлаганча чўзилиб қолди.
Хабар топиб врач опамиз,
Кўричакни тез кесиб олди,
Омон қолди таниш акамиз.
Одамлар фол очирманг
асти,
Яшамоқнинг душмани
фолбин.
Унинг элни алдовчи касбин
Кўмиш керак ўзидан
олдин!

Тўра ЖУМАН,
Улуғ Ватан уруши инвалиди.

ЕВГЕНИЙ ЕВТУШЕНКО: ЎЗБЕК ШЕЪРИЯТИ НИҲОЯТДА ЁРҚИН...

— Ижодингизга бағишланган мақолалардан бирида таъкидланишича, сиз адабиётга бирдан — худди киноюлдуз каби кириб келган экансиз. Ҳақиқатан ҳам шундайми!

— Бу ҳақиқатга яқин эмас. Мен «бирдан» машҳур бўлиб кетган эмасман, илк шеърларим киноюлдуз каби қирқинчи йилларнинг охиридан бошлаб чиққан бўлса-да, мени ўшанда адабий давраларда билишарди, холос. Чин маънода шоир бўлиб етишиш учун эса қанча вақт, қанча меҳнат талаб этилмайди дейсиз! Мен дастлаб ёзган романтик руҳдаги шеърларим йўлимни белгилай олмаслигини, сўзни гантеллар каби ўйнамаслик кераклигини анчадан сўнг англадим...

— «Мен ўқувчимни қидирмайман. Фақат ўзим учун ёзаман»; — деганди Флобер. Сиз-чи! Ўз ўқувчингизни қидирасизми!

— Китобхонга мослашаман деган шоир ёки ёзувчи бора-бора ўзлигини йўқотади. Шу боис, ёзаётганингда ўқувчининг диди ёки онгига қараб иш тутмаслигинг керак. Ўқувчи ўзига зарур шеърни ҳамиша топиб олади. Масалан, «Менинг-ла нималардир содир бўлаётир...» деб номланган шеъримни унаштирилган қизимга атаб ёзгандим. Аммо жуда самимий ёзибман шекилли, у оммавий қўшиққа, кўпчиликнинг мулкига айланиб кетди.

— Сиз «Бирор кун ҳам сатрсиз ўтмаслиги керак!» деган шиорга қандай қарайсиз! Унга амал қиласизми!

— Йўқ, амал қилмайман. Гарчанд Юрий Олеша ушбу шиорнинг муаллифи бўлса-да, ўзи унга ҳеч қачон амал қилмаган: унинг ҳатто йиллаб шеър ёзмаганини биламан. Рости, бу — аҳмоқона шиор.

— Сизнингча «адабиётга кириш» нима!

— Адабиёт тарихнинг бир бўлаги, унга қадам босмоқ тарихга қадам ташлашни англатади. Адабиётга киришдан олдин одам қалбига ўз халқини, она юртини жо эттира олиши керак.

Чаласавод ижодкорнинг адабиётга киришга ҳаққи йўқ! Мен ёмон китобхон бўлган, яъни чаласавод ижодкорга мутлақо ишонмайман. Адабиётга, дейлик поэзияга кириш учун, шоир ўтмишдаги ва ҳозирги адабий жараённи, оқимларни... мукаммал эгаллаши даркор.

Адабиётга кириш бу — даставвал ўз қалбига кириш ҳамдир. Шундай шоирларни биламанки, анчагина китоблар чиқариб қўйишган бўлса-да, ҳанузгача ўз қалбларининг калитларини тополмай тентираб юришибди. Уларнинг ўз услуби йўқ. Ижодкор юрагидаги кечинмаларни сўзлар билан уйғунлаштира олгандагина, яъни ўз қалбига йўл тополганидагина ўз услубини яратади. Толстой ва Достоевскийнинг кучи шундаки, улар сунъий услуб яратишгани йўқ, балки ўз қалблари даъвати асосида ёзишган. Катта ёзувчилар биринчи ўринда «нима»ни қўйишади ва шундан сўнг ана шу «нима»ни табиий ҳолда «қандай қилиб»га айлантиришади.

— Сиз ўзингизни қачон топгансиз!

— Мен ўз «меним»ни боя эслатган шеър, — «Менинг-ла нимадир содир бўлаётир» шеъримда топганман. Ўшанда эндигина йигирма тўртга қадам ташлаётган эдим.

— Ҳозир, очиғини айтганда, кўпчилик ёш шоирларнинг шеърлари орасида юракни жизиллатадигани анча кам. Шеърлар саёзлашиб бораяптими-ей...

— Нега ҳақиқатан ҳам бизда, асосан рус поэзиясида «юракни жизиллатадиган» шеърлар онда-сонда учрайди? Биринчидан, ҳозир рус шеърияти шакл танглигини бошидан кечираяпти. Иккинчидан, бунинг замирида қўрқоқлик ётади...

— Кимдан! Нимадан!

— Ёш шоирларимизнинг кўпчилиги — журъатсиз. Улар аввало ўзларидан қўрқишади. Биз барчамиз Есенинни нега севамиз? Унинг жасурлиги нимада? У ўз камчиликлари ҳақида ҳамиша тик айтган. Есенин қалбининг авра-астарини ағдариб ташлай олган. У ўзи ҳақида ҳатто энг даҳшатли нарсаларни ҳам айтган, масалан, «Қора одам»да.

Бизнинг ёш шоирлар эса... Уларнинг кўпи ўз қусурлари, уриниш-изланишлари ҳақида баралла айтишга чўчишади. Аксарияти эса аллақандай мусичадек беозор қаҳрамонлар никобини тақишгани тақишган... Улар ўз ички дунёси муҳокамасини четлаб ўтишган ҳолда бошқалар ҳақида гапирмоқчи бўлишади. Шоир ёки ёзувчи энг аввало ўзини муҳокама этишга журъат қилгандагина ўзгалар тўғрисида гапириш ҳуқуқига эга бўлади.

— Евгений Александрович, мабодо тақдир тақозоси билан мунаққид бўлиб қолганингизда шоир Евтушенко поэзиясини танқид қилармидингиз!

— Ҳа, кўп нарсалар учун. Мен бир вақтлар «Литературная газета» учун «Евтушенкога қарши» деган мақола ёзиб беришни тавсия этувдим. Лекин газетачилар рад этишди. «Унда ана шу руҳда туркум мақолалар эълон қилишимизга тўғри келади», дейишганди.

«Ёзувчию шоирларимиз ўз камчиликлари ҳақида рўйи рост гапиришса, бунинг нимаси ёмон?» — сўрадим улардан мен. «Евгений Александрович, — дейишди улар, — сизнинг ташаббусингизга бошқаларнинг қўшилишига кўзимиз етмайди. Бундан ташқари, кўпчилик ҳамкасбларингиз ўз-ўзингизни танқид қилиб чиққанлигингиз учун сизни сатангликда айблашади...».

— Шу тариқа нималар учун танқид қилган бўлардингиз!

— Биласизми, балки менинг камчилигим менинг фазилатимдадир. Мен дунёга публицист нуқтаи назаридан қарайман (кўп вақт газетада ишлаганман, илгари ҳам, ҳозир ҳам газеталарда шеърларим босилишини яхши кўраман). Баъзан ўқувчи тушуниши учун ҳаддан ташқари кўп тушунтираман. Мен фикрим чала қолиб кетишидан чўчийман ва шу боис уни роса чайнайман. Эҳтимол шеърларим ўқувчиларни қамраш юзасидан ютар. Аммо шундай нозиктаъб шинавандалар ҳам борки, бундай шеърларим уларга дидактик туюлади. Дидактика поэтика билан уйғунлашиб кетса бунинг ёмон жойи йўқ. Лекин афсуски, гоҳида бунда поэтика, мусиқавийлик йўқолган бўлади. Баъзида эса фикрим бир жойда депсинаверади ва мен тушунтиришда давом этавераман. Энг катта камчилигим ана шу.

Менда шошма-шошарлик билан ёзилган шеърлар ҳам учраб туради. Бундайларни танланган асарларим сафига киритмасликка уринаман. Яхшиси, менинг танланганларимни мутолаа қилган маъқул. Уни ўзим «тарашлаб», тартибга келтираман. Агар ўлимимдан сўнг мени кимдир буюк деб атаса ҳамда тўла асарларимни чоп этса — мен учун даҳшатли бир фожиа бўлади. Бу фикр мени доимо қўрқинчли бир туш каби таъқиб этади. Чунки ёзганларимнинг етмиш фоизи ёмон шеърлардир. Одам атайлаб ёмон шеър битмайди. У даставвал буни тушунмайди. Илгарилари мен шеър ёздимми, уни дарҳол босиб чиқариш пайида бўлардим. Бу ҳам менинг камчилигим эди. Ҳозир бунга барҳам берганман.

— Ижодкорнинг истеъдодига объектив баҳо бериш учун уни ўлган деб тасаввур этиш керак, деган гап бор...

— Ҳақиқатан ҳам санъаткор тирик чоғида унга ўз ҳақиқий баҳосини бериш жуда мушкул. Ҳар бир ёзувчи, ҳатто классик адиб ҳам барибир бўш асарлар яратиши мумкин. Табиийки, замондошлари ана шу бўш асарларниям ўқишади ва бу асарлар уларга салбий таъсир кўрсатади. Ҳаётлигида фақат гениал асарларинигина чоп эттирган бирдан бир ижодкор Лермонтов бўлган. У йигирма битта шеърини эълон қилдирган, холос.

— Пушкин-чи!

— У эса цензурадан рухсат теккан ҳамма асарларини чиқараверган. Шу боис унинг асарлари хусусида замондошлари ўртасида ҳатто унинг ҳақиқий ютуғини ҳам баъзида камчилик сифатида қабул қилишган. Масалан, ўша давр танқидчиларидан бири «Евгений Онегин» ҳақида ёзиб, жумладан шундай деганди: «Ғаройиб тасаввур ҳосиласи бўлган совун кўпиклари». Бошқа бир мақола шундай бошланганди: «Қачонлардир гуллаб-яшнаган истеъдод эндиликда қандай қилиб сўниб қолди».

Ёки Маяковский. Умрининг сўнгги йилларида унинг шуҳрати роса тушиб қолганди. Чунки у жуда кўп бўш асарлар ҳам чоп эттирган эди-да. Мунаққидлар орасида эса шоир шу қадар обрўсиз бўлиб қолгандики, улар унинг «Яхши» поэмасини «қоғоз достон» деб аташганди. Маяковский ўлими олдидан ёзган «Бутун овозла» поэмаси гениал асар ҳисобланади. Лекин шоир уни Москва Политехника музейи залида ўқиганида ниҳоятда кам одам тўпланганди.

Ҳақиқий истеъдодни фақат вақт аниқлайди. У ижодкорнинг барча асарларини гўёки ғалвирдан ўтказиб, бизга энг сараларини етказади.

— Сизнинг шеърларингиз асосида кўплаб қўшиқлар яратилган. Бундан буён ҳам янги-янги ашулалар ёзиб, бизларни хушнуд этасиз деган умидимиз бор, албатта.

— Билмадим. Аммо, биласизми, шоир қўшиқ ёзишга муккасидан тушиб берса, оқибати яхши бўлмайди. Чунки тез-тез ашула жанрига мурожаат қилинаверса, услубингга, ўзинг сезмаган ҳолда шу жанрга хос оддийлик кириб келади. Ва ана шу оддийлик бутун ижодингга ўз тазйиғини ўтказа бошлайди. Қўшиқ жанрига тез-тез қўл ураверишн хавфли бўлганидек, таржимага ўта берилиш ҳам хавфлидир. Иложи борича фақат ва фақат ўзингга ёқадиган шеърларни ўгиришга уриниш лозим....

Менда Алишер Навоийни таржима қилиш истаги бор. Бунинг учун эса мен Ўзбекистоннинг ҳозирги ҳаётини ҳам албатта яхши билишим зарур эди ва шу мақсадда бундан бир неча йил муқаддам автомобилда Тошкентдан Бухорогача кезиб чиқдим. Йўл-йўлакай Жиззах ва Самарқандда бўлдик. Нафақат шаҳарлар, балки узоқ қишлоқларни ҳам бориб кўрдим. Ушбу саёҳат республикангиз ҳақидаги тасаввуримни ниҳоятда кенгайтирди.

Сафар давомида менга Омон Матчон ҳамроҳ бўлди...

— «Есениннинг бешиги қайси ёғочдан ясалганди! Балки қарағайдан, ё балки эмандандир, аммо назаримда қайиндан қилинган у...

Омон Матчон шеъриятининг бешиги эса ўрик дарахтидан ясалган бўлиб, унинг ғижирлаши-ю тебранишида алоҳида бир нафислик ҳукмрон, гўёки бўлак-бўлакларга ажратилган дарахт танаси эса қачонлардир шохларни безаб турган, муаттар, устига қизғиш нуқтачалар сочиб юборилган тилларанг мевалар ҳақидаги хотираларни ўзида мужассамлаштиргандек... Ушбу бешикнинг турфаранг кўрпаси халқ афсоналаридан иборат қийиқишлардан ташкил топган бўлиб, улар бир-бирига тарих волидасининг игнаси ила тикилган». Сизнинг бу машҳур шоиримиз «Ҳаққуш даъвати» тўпламига ёзган сўз бошида жумладан боягиларни ҳам айтганингиз биз, ўзбек ўқувчилари учун ниҳоятда қувончлидир. Шунингдек, Омон Матчоннинг сиз яратган, «Болалар боғчаси» фильмида иштирок этгани ҳам бизни шодлантирди.

— Мен картинада кўнгиллиларнинг фронтга кетишларини тасвирловчи саҳна яратишим керак эди. Даставвал бу оммавий саҳнага «Мосфильм»нинг массовкасини таклиф қилдим. Аммо биринчи кадрлардаёқ мени даҳшат қоплади — катта пландаги тасвирлар, минг ўринсак-да, асло чиқмасди. Чунки турли-туман фильмлардаги ҳар хил оммавий саҳналарда қатнашаверганидан улар ҳамма нарсага лоқайд бўлиб қолишган экан. Ўшанда гарангсиб қолдим ва охири шу саҳнага ижодкор дўстларим Омон Матчон, қозоқ шоири Мухтор Шаханов, ёзувчилар Евгений Крупнин, Антон Афиногенов ва бошқаларни (жами — ўн икки нафар одам) таклиф қилдим.

Булар ҳеч қачон кинога тушишмаган эди, аммо мен қатъий ишонардим, чунки улар воқеаларни юрак-юракдан қабул қилишарди-да. Шу тариқа ушбу саҳнага ўн иккита катта план қўшганимдан кейин у кескин яхшиланди... Мен экранда кўринажак ҳар бир қиёфага жиддий эътибор бердим. Сабаби — фашистлар устидан ғалаба қозонган ғолиб халқимизнинг умумий портретини яратиш ниятида эдим.

...Омон ўз зиммасига юклатилган вазифани аъло даражада ўтади.

— Биз яна бир нарсадан—сиз унинг кўплаб шеърларини русчага ўгирганингиздан фахрланамиз.

— Унинг шеърларини таржима қилиш менга ҳамиша шавқ бағишлайди.

Фурсатдан фойдаланиб, шу ерда бир оғиз бўлса-да ўзбек поэзияси ҳақида гапирмоқчиман (афсуски, мен ўзбекчани билмайман, таржимани эса подстрочникдан қиламан ва шу боис мутахассис сифатида фикр билдира олмайман, албатта). Ўзбек поэзиясининг образлар силсиласи рус поэзиясиникидан анча фарқ қилади. Рус поэзияси образ системасига камбағалроқ. Дейлик, ўзбек шеърияти ниҳоятда ёрқин, гоҳо эса унда акварелдек майин бўёқлар балқиб туради. (Бу Ўзбекистоннинг табиатидан келиб чиққан, албатта. Тил эса табиатнинг кўзгусидир). Рус поэзиясида бўлса ранглар қандайдир совуқроқ, унда ўзбек поэзиясига мутлақо ёт ҳисобланган оқ-қора график ечим мавжуд. Демак, таржима жараёнида менга маълум бир эркинлик, албатта, шеърларнинг қалбию мазмунига асло путур етказмайдиган эркинлик лозим бўлди.

Умуман олганда, таржима роса қийин юмуш. Буни мен Че Гевара хотирасига атаб испанча шеър ёзиб, уни русчага ўзим ўгирганимда яна бир карра ҳис қилдим. Лекин таржимамни ўқиб тушундимки, бу шеърнинг асли, яъни испанчаси анча кучли эди. Гап шундаки, бу шеър Лотин Америкасида ёзилганди. Мен ўшанда у ерда анча яшовдим, унинг табиатидан завқланардим ва, табиийки, ўша шеър испан тилининг қонун-қоидалари талабидан келиб чиқиб ёзилганди. Русчада эса у қандайдир қуруқ чиқди: гарчанд муаллиф ўзим эканлигим сабабли истаганча эркин таржима қилишга ҳаққим бўлса-да, барибир чиқмади, барибир тегишли эквивалентларни топа олмадим.

— Кўп тилларни билсангиз керак-а!

— Испанча, инглизча, французча... Менимча, ижодкор бирорта, чет тилини албатта билмоғи керак. Бу нафақат унинг дунёқарашини кенгайтиради, балки ўз она тили борасидаги бойлигини ҳам оширади.

— Адабий иш билан бир қаторда сиз кинематография (ҳам актёр, ҳам режиссёр-постановкачи сифатида), фото билан шуғулланасиз. (Евтушенко яратган рангли фотосуратлар кўргазмаси мамлакатимизнинг кўплаб шаҳарларида, шунингдек бир қатор хорижий мамлакатларда катта муваффақият билан намойиш этилган. — А. Ж.). Евгений Александрович, айтинг-чи кучингизни турли соҳаларга бўлиш зиён эмасми!

— Ҳақиқатан ҳам ижодкор санъатнинг бир қатор соҳаларига қўл ураверса, бу — хавфли. Менга келсак... Агар шеъриятда ўз сўзимни айтиб бўлмай ўзимни бошқа соҳага урганимда, ижодим, шак-шубҳасиз, таҳлика остида қолган бўларди. Мен жуда кўп шеър ёзганман ва юз минг мисрадан зиёд шеър чоп эттирганман. Одам бир соҳадан иккинчисига ўтишдан олдин биринчисида муваффақият қозонган бўлиши даркор.

Назаримда, поэзияга кучимни керагидан кўп сарфлаб юборганман. Шу сабабли ҳам санъатнинг бошқа турлари, дейлик кино билан шуғулланиш менга зиён қилмайди, аксинча, у шеъриятимга маълум даражада кўмак беради. Агар Пушкин даврида кино бўлганида, Пушкин ҳам кино билан албатта шуғулланган бўларди.

— Севимли шоирингиз ким!

— Мен поэзияни бир бутун, яхлит ҳолда севаман. Турли шоирларни ёқтираман. Қалбимга Маяковский ҳам, Пастернак ҳам жойлаша олади. Аммо уларни кайфиятимга қараб мутолаа қиламан. Баъзан шундай бўладики, Маяковский ўта декоратив туюлади, ўшанда қўлимга Есениннинг китобини оламан... Аммо ҳаммасидан кўра Пушкинни кўпроқ ёқтираман, ҳолатим қандайлигидан қатъий назар.

— Охирги савол. Ўзбек ўқувчиларига тилакларингиз!...

— Истардимки, китоб ўқиш санъати сизлар учун ҳамиша санъатнинг энг юксак соҳаси бўлсин.

Суҳбатни
Анвар ЖЎРАБОЕВ
олиб борди.

Тошкент—Переделкино—Тошкент.

СИРДАРЁ ОБЛАСТИ. Оқолтин гидромелиорация техникуми ўрта бўғин мутахассислари тайёрловчи йирик илм масканларидан бири. Ҳозир бу ерда республикамиз турли районларидан ташқари РСФСРнинг Ноқоратупроқ ўлкасига ҳам кўплаб малакали кадрлар юборилмоқда.

СУРАТДА: кутубхоначи Л. Чернова ўқитувчилар С. Ғойипов ва Х. Нишоновга керакли материаллар танлашда кўмаклашмоқда.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотоси.

МЕДИЦИНА

ЭЛ ХИЗМАТИ ҲОРИТМАЙДИ

Болалар врачи М., Муҳаммадиева 15 йилдан буён Боғизоғон қишлоқ участка шифохонасида шифокорлик касбини улуғлаб келмоқда. Унинг ҳамкасбларидан Имом Жуманов ва Маъди Сувоновлар ҳам эл соғлиғи йўлида самарали фаолият кўрсатишаётир.

— Яқинда 40 кунлик неварам Азизжон Зубайдов қаттиқ шамоллаб қолди, — деб ҳикоя қилади «Боғизоғон» совхозининг Қўрғон қишлоғида яшовчи Пардахол Самандарова. — Уни онаси Барно Дўстмуродова иккимиз қишлоқ шифохонасига олиб бордик. Врач М. Муҳаммадиева ҳамда медицина ҳамширалари Светлана Ёрова, Муҳаббат Мирзаева, Марзия Ибрагимоваларнинг фидокорлиги, ўз касбига меҳр қўйганликлари туфайли Азизжон тез кунда соғайиб кетди.

Бундай қалб сўзларини шифокорлар хизматидан кўнгли тўлган Офият Содиқова, Фароғат Абдураҳмонова, Муҳтарам Воҳидова, Раҳима Хушвақтова, Шоира Шарипова каби ўнлаб оналар ҳам миннатдорлик билан изҳор этишди. Уларнинг айтганларича бор. Чунки шифохонанинг болалар касалликлари бўлимида саранжом-саришталик, осойишталик муҳити яратилган. Бу ерда малакали шифокорлар, турли-дори-дармонлар жажжилар саломатлигини муҳофаза этишга хизмат қилмоқда.

Т. МУЗАФФАРОВ.
Самарқанд райони.

Фарзандларингизга ўқиб беринг

ЧЎМИЛИШ

Ёмғир ёға бошлади тушда,
Севиниб дер жажжи Барно қиз:
— Ая, қаранг, ая, қаранг тез
Чўмилмоқда дарахтлар душда.

ҚУЛОҒИМ

Буви, боғча опамиз
Қулоқсиз деб қойиди.
Мана, қаранг, қулоғим
Турибди-ку жойида.

ҚЎРҚМАСАЛАР БАС

Ўртоқжон, мен бажардим
Бугун уйда кўп ишни.
Ойим кўрмасалар бас
Синган тўртта идишни.

Турсуной СУЛАЙМОНОВА.

СПОРТ АХБОРОТИ

ЕНГИЛ АТЛЕТИКА

Венгрия пойтахти — Будапештдаги усти ёпиқ биноларда ўтказилган Европа чемпионати ёзги олимпиада ўйинлари олдидан ўзига хос кўрик бўлди. Кейинги йилларда енгил атлетика бўйича пешқадамлик қилаётган СССР ва ГДР терма командалари бу сафар асосан умидли ёшлар маҳоратини синовдан ўтказишни лозим топдилар. Бошқа командаларда ҳам қатор кучли спортчилар иштирок этишмади. Чемпионатнинг биринчи куни, айниқса, хотин-қизлар ўртасида узунликка сакраш бўйича баҳслар мухлислар эътиборида бўлди. Бунда ғолиблик учун кураш асосан ГДРлик жаҳон рекордчиси Х. Дрекслер ва мамлакатимиз вакили Г. Чистякова ўртасида борди. Олдинига 7 метр 24 сантиметр натижа кўрсатган Галина пешқадамликни қўлга киритди. Лекин ундан юқори баландликни забт этган Хайке (7 метр 30 сантиметр) Европа чемпиони бўлди.

Эртаси куни совет спортчилари уч маротаба ҳурмат шоҳсупасига кўтарилдилар. Чунончи уч ҳатлаб сакрашда О. Сакиркин олтин медаль соҳиби бўлди. Қувонч билан таъкидлаш керакки, республикамиз вакили — тошкентлик Р. Гатауллин бу сафар ҳам ўзини кўрсатди. Родион биринчи уринишда (лангар-чўп билан сакраш) 5 метр 65 сантиметр баландликни забт этди. Кейин эса 5 метр 75 сантиметр натижа кўрсатиб, Европа чемпиони бўлди.

Н. Разгоновга 200 метрли масофага югуришда тенг келадиган рақиблар топилмади. Пировардида Николай ҳам ҳурмат шоҳсупасининг юқори поғонасидан жой олди.

ФУТБОЛ

Олий лига командалари ўртасида мамлакат чемпионати бошланди. Биринчи бўлиб Тбилисининг «Динамо» ва Вильнюснинг «Жальгирис» командалари ўзаро учрашдилар. Мавсумнинг илк тўпини Нарбековас киритишга муваффақ бўлди. Кейинчалик икки бор муваффақиятга эришган грузин футболчилари матчни ўз фойдаларига якунлашди.

Днепропетровскнинг «Днепр» ва Киевнинг «Динамо» коллективлари учрашуви ҳам мухлислар эътиборида бўлди. Ўйин давомида рақиблар қанчалик ҳаракат қилишмасин, таблодаги 0:0 рақами ўзгармади.

Энг йирик ҳисоб Донецкда қайд этилди. Майдон эгаси— «Шахтёр» командаси Харьковнинг «Металлист» коллективи дарвозасига жавобсиз учта тўп йўллади. Бошқа учрашувлар натижаси «Черноморец» (Одесса) —«Торпедо» (Москва) — 0:2, «Локомотив» (Москва) — «Нефтчи» (Боку) — 1:0.

БАСКЕТБОЛ

Эркаклар командалари ўртасидаги мамлакат чемпионатининг (олий лига) бронза медали совриндори аниқланди. Тбилисининг «Динамо» коллективини 60:58 ҳисобида енгган Киевнинг «Строитель» командаси мавсумни учинчи ўрин билан якунлади.

ВЭФ командасини мағлубиятга учратган Москванинг «Динамо» коллективи эса бешинчи ўринни эгаллади.

ОҒИР АТЛЕТИКА

«Дўстлик кубоги» учун ўтказилган халқаро мусобақа якунланди. Турнирнинг сўнгги куни ригалик А. Рапопорт (110 килограммгача бўлган вазнда) ўзини кўрсатиб, ҳурмат шоҳсупасининг юқори поғонасига кўтарилди. Ғолиб қўшкурашда 425 килограмм натижа кўрсатди.

110 килограммдан юқори вазнда днепродзержинсклик С. Нагирний ғолиб чиқди.

ШАШКА

Ереванда халқаро шашка бўйича СССР чемпионати ўтказилаяпти. Мусобақа тугашига икки тур қолди. Ҳозирча 9,5 очко жамғарган Чижов пешқадамлик қилаяпти. Иккинчи ва учинчи ўринларни Балякин ва Вальнерис эгаллаб туришибди. Улар ҳисобида тўққизтадан очко бор.

Редактор
А. Ғ. МУХТОРОВ.

ЎҚИНГ, ҚИЗИҚ!

САҲРОДА... МУЗ МАЙДОН

Агар ҳарорат 45 даража иссиқ бўлса, қаёққа бориш керак! Ал-Қувайт аҳолиси бунга бир овоздан: муз майдонга яхмалак отгани, деб жавоб беради. Форс қўрфази қирғоғидаги бу араб халифалиги пойтахтида 1981 йилда усти ёпиқ сунъий муз майдон очилганди. Асрлар давомида саҳрода яшаб келаётган кишиларга конькида учиш ёқиб қолди. Майдон мусулмонлар одатига кўра, эркаклар ва аёллар учун алоҳида қисмларга бўлинган.

Шу ерда ишлаётган европалик ва канадалик мутахассислар ўйнашган муз устида хоккей ҳам қувайтликларга жуда маъқул тушди. Ўтган қисқа муддатда икки марта хоккей бўйича мамлакат кубоги ўйинлари бўлиб ўтди. Бултур қувайтлик хоккейчилар илк маротаба халқаро мусобақаларда қатнашдилар.

ЯНГИ ЭЛЕКТРОКАРДИОГРАФ

Будапештдаги «Медикор» корхонаси мутахассислари дунёда энг кичик «Минигран» электрокардиографини тайёрлашди. Оғирлиги 700 грамм келадиган бу асбобни врач халатининг чўнтагида бемалол олиб юра олади. Янги электрокардиограф электрон эслаб қолиш қобилиятига эга бўлган микрокомпьютерлар билан жиҳозланган. Олинган маълумотларни нафақат унинг ўзида, балки улкан электрон-ҳисоблаш машинасига улаб ҳам ишлаб чиқиш мумкин.

ТЕЛЕВИЗОР ХИЗМАТДА

11 МАРТ, ЖУМА

● МТ I

7.00 **«120 минут».**
9.05 **«Готвальд».** Беш серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 3-серия — «Озодлик учун». (1942—1945 йиллар).
11.00 Янгиликлар.
* * *
15.50 Янгиликлар.
16.05 «Қайта қуриш прожектори».
16.15 **Мурманск телевидение студиясининг программаси.**
17.15 Халқаро конкурс лауреати М. Вайман (скрипка) чалади.
17.35 «Москвага борадиган поезд». Телевизион ҳужжатли фильм. Совет ҳукуматининг 1918 йилнинг март ойида Петрограддан Москвага кўчиб ўтиши ҳақида (Ленинград).
17.50 «Нега ва нима учун?» Болалар учун кўрсатув.
18.20 **«Тош девор ортида».** Телевизион ҳужжатли фильм премьераси («Экран»).
19.10 «Дунё воқеалари».
19.30 **«Готвальд».** Беш серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 3-серия — «Озодлик учун». (1942—1945 йиллар).
21.30 **«Время».**
22.05 «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Бир актёр театри». Л. Филатов рус фольклори мотивлари асосида ўзи яратган ҳажвий эртакни ўқиб беради.
23.15 «Дунё воқеалари».
23.25 «Интерсигнал».
23.55 «Портрет». Композитор Р. Амирханян.

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.
*
Ўқув программаси
9.15 «Денгизларда сенинг йўлинг». Илмий-оммабоп фильм («Центрнаучфильм»).
9.35, 10.35 География. 8-синф. Жануби-шарқий иқтисодий зона.
10.05 Инглиз тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
11.05 СПТУ ўқувчиларига. Тарих. Ҳозирги дунёда илмий-техника революцияси.
11.35, 12.35 Тарих. 7-синф. Петр I ва унинг ислоҳотлари.
12.05 Инглиз тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
13.05 **Такрорий телефильмлар кундузги сеанси.** «Сўна». 3-серия.
14.15 Телевизион ҳужжатли фильмлар: «Ёруғ уй» (Фрунзе), «Баренц денгизи иликми?» (Пермь).
14.45 Янгиликлар.
* * *
18.35 Янгиликлар.
18.45 Москва музика жамияти бадиий коллективларининг концерти.
19.30 «Ҳайвонот оламида».
20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!
20.45 **«Ортиқчасининг ўзи йўқ».** Ҳужжатли фильм премьераси (Шимолий Кавказ кинохроника студияси).
21.00 **«Камалак».** Халқ ижодиёти телепрограммаларининг халқаро фестивали. «Кваг-Хир» (Нигерия).
21.30 **«Время».**
22.05 «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Тонгдаги бонг». Бадиий фильм («Мосфильм»).
23.50 Янгиликлар.

● ЎзТВ

7.00 **«Ассалому алайкум».** Информацион-музикали программа.
* * *
16.45 ЎзССР тарихи. Гражданлар уруши йилларида Ўзбекистон.
17.15 Телефильм.
17.30 Рус адабиёти. Н. А. Некрасов ҳаёти ва ижоди саҳифалари (рус.).
18.00 Кўрсатувлар программаси.
18.05 «Инсон болаликдан бошланади». Самарқанд областидан кўрсатув.
18.35 «Энг тез ёрдам». Мультфильм.
18.45 «Чорвадор» программаси.
19.15 **«Ёшлик»** студияси кўрсатади. «Комсомол прожектори». Жамоат транспорти ҳайдовчиларининг меҳнат шароити ҳақида.
19.30 **«Ахборот»** (рус.).
19.45 «Оҳангларда қалб ҳарорати». Музикашуносларнинг халқаро симпозиуми. 4-кўрсатув.
20.30 **«Ахборот».**
20.50 «Оҳангларда қалб ҳарорати». Музикашуносларнинг халқаро симпозиуми.
21.30 Москва. **«Время».**
22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори».
22.15 ЎзТВ фондидан. Н. Думбадзе. «Абадият қонуни». Видеофильм. 3-қисм.
23.40 «Бугун оламда нима гап?» Халқаро аҳвол кундалиги.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 «Солдат қалби». Бадиий фильм («Мосфильм»).
21.00 «Беш йиллик: ишлар ва одамлар». Область халқ контроли комитети, «Тошкент ҳақиқати» газета редакцияси ва Ўзбекистон телевидениесининг биргаликдаги рейди.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. **«Время».**
22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Мен сайлаган одам». Бадиий фильм, субтитр билан (рус.).

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: редактор ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул секретарь — 33-09-93, 32-56-26. Секретариат — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими —32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими —33-54-33, 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими —32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими —32-54-52. Таржима бўлимлари —32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими —33-81-42.

Р—13741. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. А. 1047. 1 2 3 4 5 / 7 8 9 10 11 12